

МАРШРУТЫ «БЕЛАВІЯ»

2 стар.

МЯЖА

АХОЎВАЮЦЬ РАЧНЫЯ ПАДРАЗДЗЯЛЕННІ

2 стар.

ГАСЦЁЎНА

МУЗЫЧНЫ «ОСКАР» ВІКТАРА РОУДЫ

5 стар.

РАДАВОД

ШНСКІЯ ўРАЖАННІ Даніэля ПОЛАКА

6 стар.

СВОЙ ПОГЛЯД

ЛЕГЕНДЫ ПРА КАМЯНІ

8 стар.

ФІЛАТЭЛІЯ

СМАЧНА ЕСЦІ

ГУМАР

8 стар.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

10 мая 2000 года
Цана 75 рублёў

№ 19 (2681)

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 6 красавіка 1955 года

ПАМЯЦЬ

● Аляксей МАЦЮШКОЎ.

Ветэран Вялікай Айчыннай вайны Аляксандр ЮДЗІЦКІ (на здымку) жыве ў пасёлку Ратамка Мінскага раёна. Яму 83 гады, але нягледзячы на свой паважаны ўзрост, адчувае сябе бадзёра. Мудрасць пражытых гадоў, часы ліхалецця навучылі яго галоўнаму — любіць жыццё, людзей, радавацца кожнаму новаму дню, кожнай новай вясне. Аляксандр Рыгоравіч, як і ўсе ветэраны Вялікай Айчыннай, лічыць Дзень Перамогі галоўным сваім святам. І адзначае яго, памінаючы тых сяброў і аднапалчан, якіх ужо няма.

Знак "Ветэран вайны 1941—1945 гадоў" выпушчаны ў Беларусі. Ім у гонар 55-годдзя Перамогі ўзнагароджваюцца ветэраны Вялікай Айчыннай. Яго тыраж — 153 тысячы экзэмпляраў.

БелТА.

У маі 1945 года пераможныя залпы гучалі неаднойчы. Фашыцкім логавам — Берлінам — нашыя войскі авалодалі ўжо 2 мая. 8 мая прадстаўнікі германскага вярхоўнага камандавання падпісалі Акт аб безагаворачнай капітуляцыі ўзброеных сіл фашыскай Германіі, а Дзень Перамогі адзначаўся 9 мая. Святкавалі ў гэты дзень гарады і сёлы шматпакутнай Беларусі. Да мірнай працы вярталіся воіны-вызваліцелі.

Фота БелТА.

Сустрэча воінаў-пераможцаў у Мінску.

З ПАШТОВАЙ СКРЫНКІ

ГЕРОІ БЫЛІ ПОБАЧ

Неяк давялося гасціць у шчырай беларускай сям'і Лубнеўскіх, што жыве ў вёсцы Мілакова ў заходняй Польшчы. Павал Лубнеўскі, які жыў на Вілейшчыне, апавядаў, што каля вёскі Габітацыя Вілейскага павега геройскі загінуў Іван Князеў з Мінска. Ён адзін веў адчайны бой супраць гітлераўцаў, шмат іх паклаў, і таму Павал на ўсё жыццё запамніў ягонае прозвішча і што той паходзіў з Мінска.

А Браніслава Лубнеўская

апавядала, што ў першыя дні вайны ў вёсцы Буракі Пастаўскага раёна атабарыліся акружэнцы — грузіны Пермен Гвісалі, які трохкі разумеў па-расейску, і Эмануэль Эмклупэн, які нічога не разумеў па-расейску. Калі немцы запатрабавалі іх выдаць, то гэтыя грузіны (а яны былі вельмі прыгожыя) самі здаліся, каб немцы не палілі вёску, што іх прытуліла.

Алесь БАРКОЎСКІ.

НА МЯЖЫ СТАГОДДЗЯЎ

● Алена КОНАНОВА, кандыдат гістарычных навук.

У студэнцкай аўдыторыі праходзіла дыскусія... Звычайная справа для маладых людзей. Лектар задае тэму, акрэслівае пытанні, студэнты прапануюць сваю інтэрпрэтацыю адказаў і рашэнняў, якія каменціруюцца абодвума бакамі.

Дыскусія, якую мне давялося назіраць, праходзіла ў Свабодным універсітэце Берліна, а яе ўдзельнікамі былі нямецкія студэнты. Планаваў тэма, што абмяркоўвалася ў аўдыторыі, знаходзілася ў

ПЛЁН ДЫСКУСІЙ

сферы інтарэсаў будучых палітолагаў. Трактваліся падзеі другой сусветнай вайны, падчас якой з акупіраваных фашыстамі зямель у Германію гвалтоўна зганялася мірнае насельніцтва — так званыя "остарбайтары", і нямецкая прапаганда апраўдвала гэтую незаконную акцыю. Дыскусія падводзіла вынікі спецыяльнага семінара, куды запрашаліся ў якасці лектараў гісторыкі, філосафы, журналісты з многіх краін, у тым ліку Польшчы і Беларусі.

Нягледзячы на тое, што пасля заканчэння вайны прайшло 55 гадоў, абмеркаванне было вельмі ўдумлівае і дэталёвае. У яго ходзе прыводзіліся факты, дэманстраваліся фотакопіі плакатаў і іншых агітацыйных матэрыялаў, аналізаваліся прапагандысцкія заклікі, якія выкарыстоўвалі фашысты, узнімаліся пытанні, звязаныя з адносінамі да "остарбайтараў".

Заканчэнне на 2-й стар.

БелТА.

НАПЯРЭДАДНІ

"ЛІТАРАТУРНЫ ЭКСПРЭС ЕўРОПА-2000". З другога чэрвеня па семнацатага ліпеня 2000 года адбудзецца адна з найбуйнейшых грамадскіх і культурных падзей, прымеркаваных да сустрэчы новага тысячагоддзя, — міжнародны праект "Літаратурны экспрэс Еўропа-2000". 100 літаратараў з 43 краін Еўропы накіруюцца ў шасці-тыднёвую паездку па маршруце легендарнага Паўночна-Паўднёвага экспрэса, які пройдзе ад Партугаліі праз Іспанію, Бельгію, Германію, Польшчу, Літву, Латвію, Эстонію, Расію і Беларусь. Урачысты фінал адбудзецца ў Берліне. У дваццаці гарадах маршрут "Літаратурны экспрэс" зробіць прыпынкі, каб у рамках публічных чытанняў, дыскусій і буйных культурных святаў абмеркаваць праблемы агульнаеўрапейскай будучыні, моўнай і літаратурнай разнастайнасці Еўропы.

9 ліпеня 2000 года пройдзе вялікае тэатралізаванае свята на радзіме Янкі Купалы ў Вязынцы. Сярод рознагалосся літаратур будзе годна гучаць і мова Янкі Купалы. 10 ліпеня ў Мінску адбудзецца літаратурныя сустрэчы, дыспуты, семінары ў Доме літаратара, у бібліятэках, літаратурных музеях і кнігарнях Мінска. 11 ліпеня "Літаратурны экспрэс" накіруецца ў Брэст.

Праект знаходзіцца пад патранажам Еўрапейскай рады, Еўрапейскай камісіі, ЮНЕСКА і Міжнароднага саюза чыгункі. Уздел нашай краіны ў гэтым унікальным праекце засведчыць: беларуская літаратура валодае не меншым патэнцыялам, чым іншыя еўрапейскія літаратуры. У трэцяе тысячагоддзе нам ёсць што прынесці са скарбніц чалавечага духу. Гэты праект будзе адным са шляхоў Беларусі ў Еўропу.

Каардынатар праекта па Беларусі — Дзяржаўны літаратурны музей Янкі Купалы.

Віктар ЯГОРЧАНКА.

«СЛАВЯНСКІ БАЗАР» ЧАКАЕ ГАСЦЕЙ

Сёлета далі згоду прыехаць у Віцебск на традыцыйны фестываль прадстаўнікі ўсіх славянскіх краін і славянскіх этнасаў. Сцягі 31 дзяржавы ўздымуцца ля летняга амфітэатра.

АЛІМПІЯДА-2000

Беларускія скакухі ў ваду з трохметровага трампліна майстры спорту міжнароднага класа Святлана Аляксеева і Алена Дземядовіч заваявалі алімпійскія ліцэнзіі ў індывідуальных скачках.

НА ЗДЫМКАХ: на трампліне Святлана АЛЯКСЕЕВА; у скачку Алена ДЗЕМЯДОВІЧ.

БелТА.

АСПЕКТ ПРАБЛЕМЫ

НА МЯЖЫ СТАГОДДЗЯЎ

Пачатак на 1-й стар.

Шматлюдным мітынгам, ускладненнем вянокў да брацкай магілы воінаў, што загінулі пры фарсіраванні Дняпра ў раёне Лоева, азнаменаваўся пачатак аховы дзяржаўнай мяжы з Украінай па рацэ Днепр. Зараз на водных рубяжах па Дняпру будзе несці дазор рачная флатылія беларускіх пагранічнікаў з шасці катэраў, два з якіх перададзены пагранічнікамі Расіі. У абсталяванні прычала флатыліі прынялі ўдзел многія гаспадаркі раёна.

НА ЗДЫМКУ: урачысты праход катэраў уздоўж набярэжнай Лоева.

Разглядаючы падзеі тых далёкіх часоў і іх прычыны, студэнты рабілі высновы не толькі канкрэтна-гістарычнага, але і агульначалавечага характару. У гэтым ім вельмі дапамагалі гутаркі з відавочцамі, а таксама людзьмі, якія прафесійна займаюцца вывучэннем прапагандысцкіх прыёмаў.

Маладыя людзі, што належаць да новай генерацыі, павінны ставіць перад сабой прынцыповыя пытанні, якія маюць стратэгічную каштоўнасць і значнасць. Што чаканае чалавецтва ў будучыні? Якія сюрпрызы рыхтуе трэцяе тысячагоддзе ў грамадскім жыцці? Па меркаванні вядомых філосафаў, свет развіваецца па спіралі і шмат што з мінулага можа з'явіцца на новым вітку. Сутнасць развіцця якраз у тым, каб гэты паўтор быў станоўчым і выключай памылкі папярэдняга.

У гэтай сувязі асветніцкая і краінаведчая дзейнасць, якая вядзецца ў Беларусі, дапамагае вырашаць выхаваўчыя задачы, павышае адукацыйны і культурны ўзровень моладзі. Адным з напрамкаў такой работы з'яўляюцца інтэрнацыянальныя абмены. Студэнты дзяржаўных і камерцыйных універсітэтаў, каледжаў прымаюць удзел у сумесных праектах з партнёрамі з еўрапейскіх краін. Ініцыятар і актыўны ўдзельнік такіх абменаў — Федэратыўная Рэспубліка Германія.

Паміж нашымі краінамі заключаюцца двухбаковыя пагадненні, наладжваюцца разнастайныя культурныя, навуковыя, прафесійныя сувязі. Прыкладам гэтага можа служыць дзейнасць фонду "Нямецка-беларускае супрацоўніцтва", у кантакце з якім вядзецца работа з моладдзю і студэнтамі дзвюх краін. Тут міжнародныя канферэнцыі, тэматычныя семінары, прафесійныя школы, моў-

ПЛЁН ДЫСКУСІЙ

ня курсы, навуковыя даследаванні ў архівах Беларусі і Германіі. Выкладчыкі вышэйшых навучальных устаноў сумесна чытаюць лекцыі ў маладзёжных аўдыторыях. Узначальвае фонд прафесар Свабоднага ўніверсітэта Берліна доктар Іаханэс Шлоац, які, акрамя педагагічнай і навуковай, вядзе вялікую арганізацыйную работу, каардынуе абмен і стажыроўку беларускіх і нямецкіх студэнтаў.

Больш чым за пяць гадоў у Германіі пабывалі сотні маладых беларусаў, якія знайшлі тут новых сяброў, аднадумцаў, калег. Наладжана супрацоўніцтва з іншымі фондамі і арганізацыямі Германіі: Нямецкай службай адукацыйных праектаў, рэдакцыямі нацыянальных газет, радыёвяшчання і тэлебачання, некаторымі фінансавымі арганізацыямі і банкам, дзе праходзяць кароткачасовую прафесійную стажыроўку будучыя беларускія спецыялісты.

Сёлета ў Германію запрошаны студэнты і навучэнцы не толькі з Беларусі, але і беларусы, якія жывуць за яе межамі, напрыклад, у Літве. Такі падыход прадыктаваны пазіцыяй арганізатараў інтэрнацыянальных сустрэч, заснаванай на добразычлівасці, добрасуседстве і партнёрстве. Імкненне беларускай дыяспары ўдзельнічаць у падобных праектах фінансавана падтрымліваюць фонд "Нямецка-беларускае супрацоўніцтва" і асобныя людзі, якія разумеюць важнасць гэтай работы.

Неаднойчы прыязджалі ў Беларусь і нямецкія студэнты. Падчас наведання Мінска, іншых гарадоў і мястэчак краіны ім прапанавалася праграма, багатая на разнастайныя цікавыя сустрэчы. Моладзь з Германіі мела магчымасць сустрэцца са сваімі ровеснікамі, шукаць агульныя інтарэсы як у звычай-

Алена КОНАНАВА на назіральнай пляцоўцы купала рэйхстага ў Берліне.

ным жыцці, так і будучай прафесіі.

Можна пералічваць многія сумесныя мерапрыемствы, згадаць лічбы і на іх прыкладзе паказаць маштабы зробленага ў нашых краінах, дзе не забываюцца на тую бяду, што нясуць невуцтва і няўважлівае стаўленне да ўрокаў гісторыі. А ў рэшце рэшт, глагоўным робіцца чалавечы паразуменне і ўзаемны ўплыў, кантакты паміж пакаленнямі, чые прадкі калісьці былі ворагамі, а афіцыйныя ідэалогіі краін — антаганістычнымі. Арганізатары інтэрнацыянальных сустрэч разумеюць важнасць сваёй работы, плён якой, магчыма, з'явіцца толькі праз гады.

Дваіх індусаў і аднаго пакістанца затрымалі пагранічнікі Гомельскага пагранатрада ў раёне Мазыра. Вез нелегалаў грамадзянін Беларусі. Як і большасць затрыманых на мяжы, яны пачалі свой шлях за мяжу з маскоўскай гасцініцы "Севастопаль", у якой фарміруюцца групы для неле-

гальнай перапраўкі на Запад. У 1999 годзе гомельскімі пагранічнікамі затрымана каля 900 чалавек, якія спрабавалі нелегальна перайсці мяжу.

НА ЗДЫМКУ: затрыманыя парушальнікі мяжы дастаўлены ў Гомельскі пагранатрад.

Фота БелТА.

МЕРКАВАННЕ

БЕЛАРУСКАЯ АВІАЦЫЯ: ПРАБЛЕМЫ І ПЕРСПЕКТЫВЫ

Геаграфічнае становішча Беларусі ў плане авіяперавозак даволі выгаднае: праз яе праходзяць паветраныя лініі, што злучаюць Еўропу і Азію. Штогод на тэрыторыі краіны выконваюць палёты паветраныя судны шматлікіх авіякампаній з розных краін свету.

Самая буйная беларуская авіякампанія — "Белавія" (пасажырскія і грузавыя перавозкі). Як паведаміў яе генеральны дырэктар **Анатоль ГУСАРАЎ**, дзякуючы ўдзелу "Белавія" ў глабальнай сістэме браніравання, авіябілеты на яе рэйсы прадаюцца больш чым у 100 авіякампаніях свету. І пасля доўгага спаду аб'ём авіяперавозак пачынае расці: за першы квартал бягучага года ён павялічыўся на дзевяць працэнтаў. Спіс рэйсаў таксама пашыраецца: напрыклад, нядзядна адкрыўся новы рэйс на Бішкек, у хуткім часе плануецца ўвядзенне маршрута Мінск — Рыга — Талін і прамых палётаў у Будапешт.

А вось з пералётамі ўнутры рэспублікі ёсць пэўныя складанасці. Так, калі спрабавалі ўзнавіць лінію Мінск — Віцебск — Масква, жадаючых ляцець не знай-

шлося: у параўнанні з чыгункай гэта вельмі дорага. У распараджэнні "Белавія", па словах Анатоля Гусарава, у асноўным самалёты ТУ-154, ТУ-154М, ТУ-134, а таксама ЯК і АН. Яны выконваюць палёты ва ўсе буйныя еўрапейскія аэрапорты, якія, як вядома, прадаўжаюць найбольш строгія патрабаванні да тэхнічнага абсталявання самалётаў, шуму рухавікоў і шкодных выкідаў у атмасферу.

Тым не менш, рэсурс гэтых самалётаў выпрацаваны амаль на 80 працэнтаў, гэта значыць, большай частцы самалётаў "Белавія" застаюцца пяць-сем гадоў. Таму ў перспектыве перш за ўсё — набыццё кампаніяй новых машын.

У рэжыме жорсткай канкурэнцыі даволі паспяхова працуе і кампанія "Транс-авіяэкспарт" (грузавыя перавозкі). Яна была створана шэсць гадоў таму на базе канверсіі ваенна-транспартнай авіяцыі: былі мадэрнізаваны 20 самалётаў. Сёння, як паведаміў прэзідэнт гэтай кампаніі **Алег РЫЖЫКАЎ**, яны працуюць у асноўным на экспарт: у Расію, Кітай, Індыю, ААЭ, Еўропу. "Раней гэта кампанія "вісе-

ла" на бюджэце рэспублікі, сёння ж мы самі зарабляем грошы, — паведаміў Алег Васільевіч. — Ужо зарабілі больш за 12 мільёнаў долараў. І калі мадэрнізаваць усе самалёты, аснасціць іх па міжнародных патрабаваннях сістэмай спадарожнікавай сувязі, аб'ём перавозак можна павялічыць у 1,5 раза". Між іншым, адна з апошніх акцый кампаніі — дастаўка экспедыцыі на Паўднёвы полюс. Беларускі самалёт выканаў такую задачу ўпершыню ў свеце.

Поруч з "вялікай" існуе і так званая "малая" авіяцыя. Яе функцыі — авіяпатруляванне, пошукава-выратавальныя работы, аказанне хуткай медыцынскай дапамогі і, перш за ўсё, авіяцыйна-хімічнай работы. Апошнім часам колькасць авіякампаній недзяржаўнай формы ўласнасці расце. Але па-ранейшаму вострымі, па словах дырэктара прыватнай авіякампаніі "Гелікоптар", застаюцца праблемы неплацяцкаў, асабліва пры рабоце з сельскагаспадарчымі прадпрыемствамі, і праблемы кадраў: былы прэстыж прафесіі значна знізіўся.

Нэлі ПРЫВАЛАВА.

КОРАТКА

У МІНСКУ ЗАВЯРШЫЛІСЯ ЮБІЛЕЙНЫЯ, ПЯТЫЯ ПА ЛІКУ, ДНІ ЭКАНОМІКІ ЗЯМЛІ БРАНДЭНБУРГ. Яны былі арганізаваны Беларускай гандлёва-прамысловай палатай і Прамыслова-гандлёвай палатай Франкфурта (Одэр).

Паказальна, што з 1992 па 1999 год гандлёвы абарот паміж Германіяй і Беларуссю вырас у пяць разоў. Сярод краін СНД Беларусь на другім месцы пасля Расіі ў спісе асноўных гандлёвых партнёраў ФРГ.

У КАНЦЭРТНАЙ ЗАЛЕ "МІНСК" АДБЫЛАСЯ ПРЭЗЕНТАЦЫЯ АЛЬБОМА "ВОЛЬНЫЯ ТАНЦЫ: НОВАЯ АЛЬТЭРНАТЫВА" з удзелам папулярных гуртоў Беларусі "НРМ", "Крэма", "Палац", "Крыві", "Уліс", "Новае неба", "Тройца", "Нейра Дзіюбель".

Альбом, выпушчаны зараз, з'яўляецца працягам першага кампакта "Вольныя танцы", які выйшаў у красавіку 99-га года і сабраў лепшыя беларускамоўныя кампазіцыі, створаныя за апошнія пяць гадоў. На кампакте і аўдыёкасеце, якія з'явіліся зараз, новыя песні 1999—2000 гадоў, таму да назвы "Вольныя танцы" дадалася ўдакладненне "Новая альтэрнатыва".

Увогуле ідэя запісу "Вольных танцаў" узнікла тады, калі пачалі падзіцца акцыі "Слухай сваё". Мэтай іх было сабраць лепшую беларускую музыку і прадставіць яе слухачу. Зараз ідэя трошкі трансфармавалася, і мы маем у выніку зборку хітовай беларускай рок-музыкі. Але асноўныя крытэрыі — беларуская мова і альтэрнатыўнасць музыкі ў другім выпуску "Вольных танцаў" засталіся.

ЗАПРАШАЮЦЬ МАЛАДЫЯ САЦЫЯЛ-ДЭМАКРАТЫ. Неўзабаве ў парк імя Янкі Купалы ў Мінску адновяцца пазытчыны чытанні. З прапановай узнавіць іх выступіў не пазытчыны гурток, а палітычнае аб'яднанне — адна з дзвюх маладзёжных фракцый Беларускай сацыял-дэмакратычнай грамады — "Маладыя сацыял-дэмакраты".

І ўсё ж палітычная арганізацыя — не культурна-творчае аб'яднанне. Таму сярод асноўных клопатаў маладых сацыял-дэмакратаў — парламенцкія выбары, што адбудуцца сёлета ў кастрычніку. Пакуль маладзёжная фракцыя не збіраецца прымаць у іх непасрэдны ўдзел. Але, як перакананы адзін з яе кіраўнікоў Ігар Дудзін, будучы абавязкова працаваць з тымі кандыдатамі ў дэпутаты, якія прытрымліваюцца сацыял-дэмакратычных ідэй.

Павел ГАРКІН.

УРАДЖАЙ

● Раман КАБЯК.

З наступленнем цяпла пачалі пасадку бульбы на эксперыментальнай базе "Белавусаўшчына" Пружанскага раёна. У супрацоўніцтва з НДІ бульбаводства і абласной вопытнай станцыяй гаспадарка займаецца элітнай вытворчасцю насення бульбы, збожжавых і зернебабовых. Для атрымання лепшага выніку паліпоўнасцю падкармлены арганікай і мінеральнымі ўдобрэннямі.

НА ЗДЫМКУ: лёс будучага ўраджая ў гаспадарцы даверылі аднаму з лепшых механізатараў Сяргею АХРЭМУ. Сёлета ён пасадзіць бульбу на 50 гектарах.

АСОБА

Я СУВЯЗНАЯ НА ГЭТАЙ ЗЯМЛІ

Беларуская пісьменніца Святлана Алексіевіч прысвяціла сваёй зямлячцы — мінчанцы Людміле КАШЫЧКІНАЙ главу ў аповесці «У вайны не жаночы твар». У

лёсе Людмілы Міхайлаўны і на самай справе было столькі трагічных паваротаў, што іх хапіла б на сотню двухжыльных мужыкоў.

У гэтым доме гаворыць пра вайну не любяць. Але я ўсё ж прашу Людмілу Міхайлаўну ўспомніць, як яна змагла прайсці праз фашысцкія краты, канцлагеры і выжыць... Дзевятнаццаць раненняў — жывога месца амаль не засталася.

— Асабліва дрэнна мне вясной і восенню, у перыяд дажджоў, якія па падаконніку барабанаць, — расказвае яна. — Гэта нагадвае камеру-нару. Фашысцкія карнікі за сувязь з доктарам Клумавым кінупі мяне за краты. Яны выбрылі пасму валасоў на маім цемні і звернулі, з вышыні, рытмічна падала важкая кропля ледзяной вады. Многія такога катавання не вытрымлівалі, страчвалі розум. Я вынесла ўсё: і «капэж», і «манікюр», і электрычны стул, і «расцяжку». Вось толькі да гэтай пары прасваць, датыкацца да іншых уключаных электрабытавых прыладаў не магу...

Прыгожая бялавая тоненькая маладая жанчына з вялізнымі блакітнымі вачыма — такой Людміла Міхайлаўна глядзіць на мяне з фотаздымка ваеннага часу. Напэўна, карнікам дастаўляла асобае задавальненне катаваць яе на допытах, збіваючы бізном так, што цела ператваралася ў

адну незагойную рану. Яна страчвала прытомнасць, але ні членаў падполля, ні доктара Клумава не выдала. Тады эсэсаўцы кінупі Людмілу ў лагер, які яны зрабілі ў акупіраваным Мінску, на вуліцы Широкай. Тут Вавёрка (такую мянушку Кашычкінай далі ў мінскім падполлі, у групе Ісяя Казінца) і ўбачыла доктара Клумава, з якім яны разам перапраўлялі параненых акружэнцаў — салдат і афіцэраў — да партызан.

— На маіх вачах доктара і яго жонку адправілі ў машыну-душгубку, — успамінае Людміла Міхайлаўна. — А мяне арыштавалі 10 лістапада 1943 года ў бальніцы. Што з дачкой, пяцігадовай Наташай, я не ведала. Але тое, што яна не ў лапах у гітлераўцаў, зразумела ўжо на першым допыце. Пазней даведалася, што яе прытуліла, схавала ў сябе добрая жанчына, санітарка цётка Даша — Дар'я Грамыка.

Хутка Людмілу разам з іншымі вязнямі запіхнулі ў таварняк і павезлі на захад, у Францыю. Яна апынулася ў наваколлі гарадоў Сан-Поль і Краазет, дзе будавалася тунэль пад пралівам Ла-Манш. Адсюль разам з дзвюма вязнямі ўцякла. Хутка ў шахцёрскім пасёлку Барлі яны пазнаёміліся з удзельнікамі французскага Супраціўлення — Альбертам, Юзэфам, Фран-

цам, якія і прывялі іх у 1-шы савецкі батальён імя Сталіна. Былыя савецкія ваеннапалонныя дзейнічалі сумесна з мясцовымі партызанамі — макі.

— Вось тут, — заўважае Людміла Міхайлаўна, — мне давалася лячыць, аперываць, рабіць перавязкі. З педыятра стала ўрачом шырокага профілю.

Аднойчы «доктару Люсі» (так Кашычкіну звалі макі) загадалі часова пакінуць параненых і выканаць адно вельмі адказнае заданне: любой цаной сфагтаграфавач беспілотны нямецкі самалёт. Зразумела, аэрадром і падземны ангар, з якога і выляталі гэтыя самалёты, добра ахоўваліся. Аднак непадалёк было поле, засеянае салатай, агуркамі, капустай, апрацоўваць якое немцы наймалі французцаў. Калі беспілотныя машыны — навінка гітлераўскай авіяцыі — выляталі з-пад зямлі ці заходзілі на пасадку, тым, хто працаваў на агародзе, загадвалі легчы ўніз тварам. Хто паднімаў галаву — заставаўся на тым полі назаўсёды.

— Выдаць сябе за мясцовую жыхарку не склала цяжкасці, — расказвае Людміла Міхайлаўна. — Французскай мовай я валодаю не горш, чым роднай, рускай: бабуля-дваранка навучыла нас гэтай цудоўнай мове з дзяцінства. Дык вось, некалькі дзён

я хадзіла на агарод, асвойвалася. Член падпольнага камітэта Супраціўлення Альберт выдаў уманцэраваную ў муштук плёнку, да сукенкі мне прышылі тры гузікі, на адзін з якіх трэба было націснуць у момант здымкі.

Калі прагучаў загад «Усім легчы!», я завалілася на бок і, як толькі цень самалёта накрыў мяне, націснула на гузік. Фотаздымак атрымаўся! За выкананне такога адказнага задання сам генерал дэ Голь уручыў мне Баявы Крыж — адну з найвышэйшых узнагарод Францыі. Хутка я стала маёрам французскай арміі, удзельнічала ў шматлікіх баях.

— Ці даводзілася быць у Францыі пасля вайны?

— Не, ніводнага разу і не выбралася, хаця запрашэнняў было мноства. Ува мне з вайны жыўе пачуццё страху пакінуць Радзіму і не вярнуцца. Успамінаю, як у сорок пятым мы ехалі дамоў. Ноччу на мяжы ля Брэста машыніст цягніка хвілін на пяць прытармазіў. Усе, нават параненыя, высыпалі з вагонаў. Людзі цапавалі зямлю, плакалі ад радасці. Жменю той зямлі, узятую з першага роднага прыдарожнага пагорачка, я захоўваю і цяпер.

Самым вялікім багаццем Кашычкінай, якая вярталася з фронту, былі шынель ды новыя боты,

якія яна не абула з-за апухлай параненай нагі. У перапоўнены вагон улез маёр-ардэнаносец. Інтуіцыя падказала Людміле Міхайлаўне, што ён не той, за каго сябе выдае. Але дарога дадому зрабіла ўсіх бесклапотнымі. Яна задрэмала, а калі расплюшчыла вочы — гаваркога маёра след прастыў. Шынель і боты ён прыхапіў з сабой.

— Вы, напэўна, не паверыце, — гаворыць Людміла Міхайлаўна, — але людзі падзяліліся са мной апошнім. Хто нес цыбуліну, хто хустку, хто хлеб. Такімі былі мінчане пасля вайны.

Амаль 60 год Кашычкіна працавала педыятрам. Ёй было незнаёмае пачуццё грэблівасці. Вашывых, карослівых, саплівых дзяцей яна брала на рукі, заспакойвала, давала хлеб з кавалачкам цукру — пасля вайны, частавала яблыкам, цукеркай — у наш час. Іх маці да гэтай пары расказваюць пра цудоўнага доктара, з якім іх звёў лёс. Толькі некалькі год назад Людміла Міхайлаўна перастала кансультаваць хворых дзяцей. Але затое шчодро кансультуе сваю дачку, якая вырасла, стала ўрачом — галоўным дзіцячым псіхіятрам Міністэрства аховы здароўя рэспублікі.

— Людміла Міхайлаўна, вы перажылі такую вайну, нічога не шкадавалі ў бітве за нашу вялікую краіну. Але цяпер, калі яна распалася, што вы адчуваеце? — спытала я, развітваючыся. Кашычкіна доўга маўчала. Нарэшце адказала радком сваёй любімай паэтка Юліі Друцінай: «Я чую сябе звязаную между теми, кто выжил и убит на войне...»

Таццяна ХРАПІНА.

ГАЛЕРЭЯ МАЙСТРОЎ

Палотны жорсткіх баёў Вялікай Айчыннай вайны ажываюць пад рукамі гвардыі маёра Юрыя Кірзева. Захапленне ў яго вельмі рэдкае: ён стварае макеты танкаў, аўтамабіляў, матацыклаў,

Фота Рамана КАБЯКА.

фігуркі салдат і коней, а потым з іх дапамогай узнаўляе пэўныя ваенныя аперацыі з гадоў мінулай вайны. Карціны «22 чэрвеня 1941 года», «Бой пад Сталінградам» і іншыя з калекцыі Юрыя Кірзева

дэманстраваліся ў музеі Брэсцкай крэпасці.

НА ЗДЫМКАХ: Юрыя КІРЭЕЎ размалёўвае макеты; фрагмент панарамы «Уварванне (чэрвень 1941 г.)».

ЗДАРЭННІ

ІНШАМАРКІ ВЯРТАЮЦА ДА УЛАДАЛЬНІКАЎ. Камітэтам па барацьбе з арганізаванай злачыннасцю і карупцыяй пры МУС праводзіцца мэтанакіраваная работа па выяўленню, спыненню і раскрыццю злачынстваў у галіне крымінальнага аўтабізнесу.

Сёння крымінальны аўтабізнес, які пусціў свае шчупальцы ў рэспубліцы, наносіць значны маральны і фінансавы ўрон. Прычым часцей за ўсё зламыснікі арыентуюцца на аўтамашыны імпортнай вытворчасці, як больш дарагія і прэстыжныя. Аператыўнікамі ўпраўлення па гораду Брэсту раскрыты студзеньскі крадзеж «Аудзі-100». Двое мясцовых жыхароў затрыманы, аўтамашына вернута ўладальніку. Калегі з Магілёва вярнулі мінчаніну «Мерседэс-250», выкрадзены яшчэ ў лютым мінулага года. Супрацоўнікі з Аршанскага мікраайдзела выкрылі «дзейнасць» траіх мясцовых жыхароў, якія ўчынілі крадзеж двух імпартных аўтамабіляў. «Мазда-626» і «Опель-аэмега» вярнуліся да сваіх уладальнікаў, а злачынцы прыцягваюцца да крымінальнай адказнасці.

Віктар БЫКАЎ, прэс-цэнтр МУС.

ДАБРАЧЫННАСЦЬ

МОЦНЫЯ ДУХАМ

Прадстаўнікі нацыянальных параалімпійскіх рухаў Беларусі, Даніі, Расіі і Швецыі правялі ў Цэнтры рэабілітацыі спартсменаў-інвалідаў Беларусі семінар і практычныя заняткі са спартсменамі-калясачнікамі. На занятках былі адпрацаваны практыкаванні са стужкай і мячом. Партнёрамі інвалідаў выступілі юныя спартсменкі.

НА ЗДЫМКУ: на трэніроўцы спартсменаў-калясачнікаў.

Фота Віктара ТАЛОЧКІ.

САЦЫЯЛЬНЫ РАКУРС

ДАПАМОГА? ТОЛЬКІ СВОЕЧАСОВАЯ!

03... Гэты нумар тэлефона мы набіраем, калі нам ці нашым блізкім тэрмінова патрабуецца медыцынская дапамога. І «хуткая» абавязкова павінна прыехаць: у горадзе максімум праз 15 хвілін пасля выкліку, на вёсцы — праз паўгадзіны.

Сёння ў Беларусі дзейнічаюць 24 самастойныя станцыі хуткай дапамогі і 115 яе аддзелаў пры раённых бальніцах. Акрамя таго, ствараюцца падстанцыі і пасты хуткай дапамогі. У выніку ніводны населены пункт краіны не застаецца па-за ўвагай гэтай службы.

Дыспетчары «Хуткай» прымаюць каля 1 600 выклікаў у суткі, а падчас эпідэміі грыпу ці, скажам, у навагоднюю ноч іх колькасць павялічваецца напалову. Таму кругласутачную вахту ў краіне нясе 791 брыгада медыкаў, у Мінску — 117, палова з іх — спецыялізаваныя, што значна паляпшае якасць дапамогі: рэанімацыйныя, кардыялагічныя, псіхіятрычныя і гэтак далей. Нядаўна з'явілася і унікальная неанаталагічная брыгада, якая едзе да немаўлятаў...

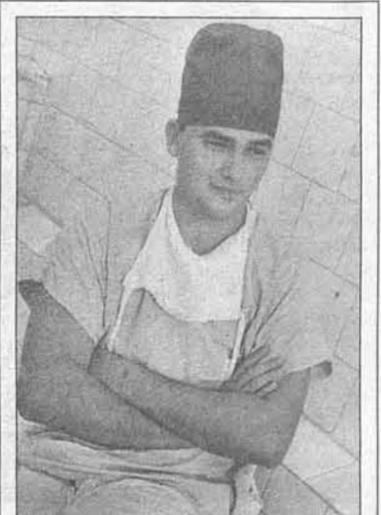
У цэлым колькасць выклікаў няўхільна расце: па ўсёй краіне за мінулы год яна павялічылася на 67 тысяч! Найбольшы працэнт прыпадае на радыяцыйна забруджаныя тэрыторыі — Брагінскі, Веткаўскі, Хойніцкі раёны, дзе сельніцтва асабліва пакутуе ад шматлікіх хвароб.

«Хуткая медыцынская дапамога» традыцыйна лічыцца прыярытэтай службы Міністэрства аховы здароўя. З'яўляюцца спецыяльныя бальніцы хуткай дапамогі (толькі ў Мінску такая клініка прымае да 200 хворых у суткі), паступова мадэрнізуецца абсталяванне і састарэлы аўтамабільны парк. Раней урачы карысталіся машынамі маркі «РАФ». Пасля

спыніліся на аўтамабілях «Газель». Акрамя таго, на службе медыкаў з'яўляюцца таксама добраўладкаваныя «Форды» і «Мерседэсы». Аднак па-ранейшаму вострай застаецца праблема камп'ютрызацыі «Хуткай дапамогі», аснашчэння яе новымі тэхналогіямі і забеспячэння сучаснымі медыцынскімі прэпаратамі, патрэба ў якіх задаволеная пакуль толькі на 85—90 працэнтаў.

Тым не менш, беларуская «Хуткая медыцынская дапамога» ўпэўнена набліжаецца да свайго 90-годдзя, якое будзе адзначацца восенню.

Нэлі ПРЫВАЛАВА.

Ад сарака да шасцідзесяці складаных аперацый робіць штомесячна малады хірург Брэсцкай чыгуначнай бальніцы Аляксандр СУДАС — медык ужо ў трэцім пакаленні.

Фота БелТА.

ЖЫЦЦЁВЫЯ СЮЖЭТЫ

ПРЫГОДЫ ЗЯЛЁНАГА ЗБАНКА

Пра ганчароў з вёскі Дарасіно кажуць, як пра тую нафту на Аравійскім паўвостраве: дзе ні капіш, там і фанташ. Ці то былы майстар, ці то ягоныя сваякі, якія, канешне ж, валодаюць каштоўнай інфармацыяй. І аднойчы мне захачалася асабіста пераканацца ў гэтым.

Быў канец жніўня. І мы — я і фотакарэспандэнт Віктар Нагорны, — закончыўшы аўдыёнцыю ў старшын праўлення калгаса «Дружба», курны, падстаўляючы шокі пад ласкавыя сонечныя промні. І тут маю ўвагу прыцягнула пахылая высокака, што, пакрыўжваючы, неак бокам сыходзіла ўніз па канторскіх прыступках. Я рынуўся на сустрэчу, павітаўся і пачаў распытваць:

— Добра, — пагадзілася кабыла.

Да Еўдакі Сяховіч (так звалі жанчыну) я ўжо разам з дырэктарам Любанскага дзяржаўнага музея народнай славы Н. Сіняк завітаў зімой. Доўга блукалі па лабірынту вуліц і завулкаў, адшукваючы патрэбную сядзібку. Дарасіно — даволі вялікая вёска: некалькі пасёлкаў уздоўж крывой асфальтаванай дарогі ўрзчча — Замощы. Таму зарыентавацца няпроста.

Нарэшце патрапілі па прызначэнню. І не дарэмна! Еўдакія Рыгораўна дараўды знайшла прадзедаў гаршчок. Вось ён стаіць на сталі ў сенцах — прывітанне з мінулага стагоддзя. Класічныя формы, любоўна вытанчаны майстарам. Зялёны. З выцінутым па паверхні сціплым арнаментам. І з маленькай дзірачкай у выглядзе сардэчка...

— Наша сям'я таксама з гэтага рамяства кармілася, — успамінае Еўдакія Рыгораўна.

Мы сядзім вакол стала, на якім гувадзіцца сямейны альбомы. Гутарка запісаецца на магнітафонную стужку, і я, скарыстоўваючы пэўную свабоду, акідаю позірак хату, фіксую ў памяці дадатковыя дэталі, уражання.

Чыста. Кожная рэч на сваім месцы. Аднак нейкая застыласць чысціні і парадку шычліва драпае сэрца. Усё: прыгожыя, што крыху выцілі ад часу, коўдры на ложках, прамы пастаўлены падушкі, простыя палатныя халаткі.

Яно і зразумела. Дзеці паразлаціліся, унукі наведваюцца не надта часта. А муж — Сцяпан Сяховіч — памер чатыры гады назад. Між тым быў ён патомным ганчаром.

— Ажніліся мы ў 1943 годзе, — скрушна ўздыхнуўшы, працягвае.

вае гаспадыня. — Якраз тады немцы пачалі хапаць моладзь ды адпраўляць на працу ў Германію. Суседнія Крупенкі падчыстую падмялі. А сямейных не бралі. Вось і кинуліся ў нас запісацца хто з кім. Каб сказаць, што я Сцяпан вельмі сімпатызавала, то не. Гора вымусіла. А потым нічога — жыліся, пакахалі, дзетак нарадзілі.

Тады ж і стала Еўдакія Рыгораўна як бы асістэнтам майстра. Рыхтавала для яго гліну, намагала абпальваць гатовыя вырабы. Мікі для ягад — формы ўсечанага конуса, каб зручна было чэрпаць лыжкай, глікі для алею, вады ці віна — з вузкімі горламі, ёмістымі тулавамі і невялікімі граціёзнымі ручкамі. Ёй здавалася: прыкладзі да збанка, нібы да марской ракавіны, вуха і пачуеш ціхі шэпт стагоддзяў, гул ганчарных кругоў, на якіх шпіраваліся, вывараліся цудоўныя прапорцыі гэтага посуду.

Жанчына і цяпер гаворыць аб тых дзвячох перажываннях, звязаных са знаёмствам з рамяствам мужа, з нейкім захопленым прыхільненнем. Аднак мяняецца тэмпа, і вочы ёе гаснуць, становіцца рызлівай, выразнай сетка маршчына на твары.

Гаршкі разовілі па навакольных вёсках, прадавалі і так перабіваліся. Можна сабе ўявіць, колькі страху нажыліся людзі ў гэтых вандроўках! То паліцэй прычліцца, то немец. Але годад і галеча зноў і зноў гналі маладоў сям'ю ў небяспечную дарогу.

Пасля вызвалення Любанчыны ад заакупіўка С. Сяховіч трапіў на фронт. Падчас жорсткіх баёў ва Усходняй Прусіі ён быў цяжка паранены. Дадому вярнуўся інвалідам.

— Вось ён, — Еўдакія Рыгораўна, перабраўшы фотаздымкі з сямейнага альбома, прадала некае фатаграфію мужа і прадоўжыла нетероплівы аповед: — Прышоў Сцяпа з ваіны ды зноў за ганчарства ўзяўся. Працавалі па начах. Уласнага горна

яшчэ не мелі, дык абпальвалі гаршкі ў старога дзеда Цябуса, спялога на адно вока. Ён пускаў нас. А кожную суботу запрагалі нас у невялікі вазок і пехатою дастаўлялі посуд на базар у Слуцк, Старыя Дарогі. Адтуль ужо везлі пудзік мукі.

Дарэчы, пасля Вялікай Айчыннай ваіны ганчарнае рамяство ў Дарасіно перажыло своеасаблівы росквіт. Шмат жыхароў вёскі ўхапіліся за названую справу як за выратавальную саломінку. І рамяство велікадушна ратавала ўсіх. Праўда, праўленне тагачаснага калгаса «Рэвалюцыя» і сельскі Савет не адбяралі ганчарства, якое нібыта адрыла людзей ад сельскагаспадарчай вытворчасці.

— Гліну дарасінцы спрадвеку бралі ў кар'еры каля цагельнага завода — непадалёку ад пасёлка Радуга, — прыгадвае Еўдакія Рыгораўна. — Увесь лес быў скапані бы пачорамі. Сям-там нават дрэвы правальваліся або падлілі на зямлю — карэнні падкопвалі. А песніком працаваў тут Бандура з Урзчча. Ён лавіў «пачорніку» і лупцаваў іх здаравенным кіем.

Рэпрэзіі вымусілі многіх закінуць ганчарнае рамяство. Інакш распарадзіўся сваім майстарствам С. Сяховіч. Ён аж да сярэдзіны 60-х займаўся вырабам глінянага посуду. Горн Сцяпана Сяховіча, размешчаны ў кутку агародчыка, ацалеў, што і дапомагае прадоўжыць работу.

Майстар меў спецыяльны «пазтэнт», плаціў за яго самавітыя грошы. Тым не менш, гаршкі лялі ў асноўным на начах, бо ён, і жонка стараліся не губляць працадзен у калгасе. Можна тажыца паранены. Дадому вярнуўся інвалідам.

Зараз, глядзячы на посуд, мікольна адчуваеш, што ў гэтай звонкай гліне застыла цяпло рук Сцяпана Сяховіча.

Сяргей КВІТКЕВІЧ.

ЗАЎТРА ПАЧЫНАЕЦЦА СЁННЯ

АКНО ў ВУДУЧЫНЮ

Міністэрства адукацыі і Міністэрства прыродных рэсурсаў і аховы навакольнага асяроддзя Рэспублікі Беларусь сумесна з Рэспубліканскім экалагічным цэнтрам навучанцаў правялі конкурс экалагічных праектаў «Горд, вёска трэцяга тысячагоддзя» сярод школьнікаў Беларусі.

Успяшныя праекты ўдзельнікоў конкурсу ўдзельнічалі і перамагалі ў конкурсах і фестывалях у Мадэра, Італіі, Польшчы. А тут новы міжнародны конкурс харавых калектываў у нямецкім горадзе Дармштаце. Упершыню ён праводзіўся гадоў пяць назад. Мы тады не ўдзельнічалі. Хор з Санкт-Пецярбурга атрымаў «Оскар» — за выкананне твораў польскага аўтара-авангардыста Пендзярзэцкага. Няўжымы мы горшыя за іх! Паспрабуем... Выслалі аўдыёкасету ў горад Дармштат і атрымалі запрашэнне не толькі выступіць мужчынскаму і змешанаму хараму, але і спець духоўную музыку па ўскладнёнай праграме.

Мы таксама выконвалі творы польскіх кампазітараў-авангардыстаў — Пендзярзэцкага і Кашэўскага і ў першы ж дзень заваявалі «золата». І другі дзень стаў «залатым». Змешаны хор узяў «золата» і кубак. І дзень трэці, як у казцы, прынёс цудоўны «залаты» дыплом нашаму мужчынскаму хару. Ну а ў фінале, калі барачка ішла ўжо за «Оскар», наш хор выканаў складаную канцэртную кампазіцыю Птава «Днес Хрыстос прыдзе на Юрдан крестіцца».

Славяне заўсёды славіліся басамі, і, калі мае хлопцы ўзялі да-мажорны акорд, зала заціхла, а затым узрувалася авацыяй. Нават журы і тое не змагло застацца раўнадушным.

Фота БелТА.

ГАСЦЁўНА

МЫ СЯДЗІМ з майстра ў яго тутымым дамашнім кабінцеце, дзе пяніна як член сям'і — яму ўся івага. Валікі партрэт гаспадары. Мастак адлюстравай яго ў фразе з беласнежнай манішкэй. Натхнёны таар, музычныя, быццам п'явучыя рукі. Увесь яшчэ над уладай музыкі... Такі і стаяў ён учора на сцэне Мінскай філармоніі, калі заціхлі апошнія акорды.

Шматлікія фотаздымкі на сцяне быццам нагадваюць яму пра тое, што было. Вось Віктар Роўда побач з Патрыярхам Аляксіем II, яго палярэдыкам Патрыярхам Пімена, папам рымскім Іаанам Паўлам II. А вось з Патрыярхам Іерусалімецкім Дзіміціям, з Уладыкам Філарэтам, з якім ён сябраў даўжэй, чым кіруе студэнцкім хорам. Польскі кардынал Глемп таксама сфатаграфаваны з дырэктарам. Гэтым быццам падкрэсліваецца, што талент заўсёды ад Бога. А вось ён — хлопчык побач з мужчынам у расе святара.

— Віктар Уладзіміравіч, хто гэта побач з вамі! — пытаюся я ў майстра.

— Бацька, — расказвае Віктар Уладзіміравіч. — Я ж сын смаргонскага святара. Вяржыце ў Бога, маліцца стаў з маленства. Грамадэ вучыў нас са старэйшым братам бацька. Два гады хадзілі ў смаргонскую школу. А потым разам і наступілі ў духоўную семінарыю ў Віпні. Адукацыю там давалі сур'язну.

— Як жа апынуліся ў Мінску!

— Пасля абароны дысэртацыі мяне запрасілі ў Беларусь. Працаваў педагогам у кансерваторыі і адначасова дырэктарам у хоры Шырымы. Праз дзевяць год пайшоў дырэктарам хару на Рэспубліканскія радыё. І вось ужо 38-мы год кірую ім.

— А «Оскар»? Раскажыце, як атрымалі гэту незвычайную ўзнагароду, бо мы больш знаёмыя з «Оскарамі» ў кіно...

— З хорам Беларускай акадэміі музыкі мы неаднаразова

На Беларусі не вельмі шмат уладальнікаў «Оскараў». Два гады назад гэтай узнагароды быў удастоены хор Беларускай акадэміі музыкі пад кіраўніцтвам народнага артыста СССР, прафесара, акадэміка Славянскай міжнароднай акадэміі, кандыдата мастацтвазнаўства, лаўрэата дзвюх Дзяржаўных прэмій Віктара Роўды. 43 гады ён кіруе гэтым калектывам. Лічы, восьм пакаленняў маладых людзей абнаўлялі галасы хору.

СВЯТАЯ ДА МУЗЫКІ ЛЮБОЎ

Некаторы час спяваў у ягоным ансамблі песні і танца ў Мінску. Потым наступіў вучыцца ў кансерваторыю і паралельна на медыцынскі факультэт універсітэта — мая маці марыла, каб я стаў хірургам.

— І ўсё ж такі медыкам вы не сталі!

— «Святая да музыкі любоў» вызначыла выбар. У Віпні мне прапанавалі кіраваць царкоўным хорам, і я з радасцю згадзіўся. Якраз у гэты час у літоўскую сталіцу прыехаў хор Свешнікава. Паслухаўшы нас, змешанаму хараму, але і спець духоўную музыку па ўскладнёнай праграме.

Мы таксама выконвалі творы польскіх кампазітараў-авангардыстаў — Пендзярзэцкага і Кашэўскага і ў першы ж дзень заваявалі «золата». І другі дзень стаў «залатым». Змешаны хор узяў «золата» і кубак. І дзень трэці, як у казцы, прынёс цудоўны «залаты» дыплом нашаму мужчынскаму хару. Ну а ў фінале, калі барачка ішла ўжо за «Оскар», наш хор выканаў складаную канцэртную кампазіцыю Птава «Днес Хрыстос прыдзе на Юрдан крестіцца».

Славяне заўсёды славіліся басамі, і, калі мае хлопцы ўзялі да-мажорны акорд, зала заціхла, а затым узрувалася авацыяй. Нават журы і тое не змагло застацца раўнадушным.

— Віктар Уладзіміравіч, я нядаўна была на канцэрце вашага хору ў Мінскай філармоніі. Спачатку ў зале было шумна, сабраліся ў асноўным дзівачы і юнакі. І раптам устаў нейкі хлопчык і крыкнуў: «Цішы вы! Бог спявае!» Людзі засмяліся,

ўдзельнічалі і перамагалі ў конкурсах і фестывалях у Мадэра, Італіі, Польшчы. А тут новы міжнародны конкурс харавых калектываў у нямецкім горадзе Дармштаце. Упершыню ён праводзіўся гадоў пяць назад. Мы тады не ўдзельнічалі. Хор з Санкт-Пецярбурга атрымаў «Оскар» — за выкананне твораў польскага аўтара-авангардыста Пендзярзэцкага. Няўжымы мы горшыя за іх! Паспрабуем... Выслалі аўдыёкасету ў горад Дармштат і атрымалі запрашэнне не толькі выступіць мужчынскаму і змешанаму хараму, але і спець духоўную музыку па ўскладнёнай праграме.

— І ўсё ж такі медыкам вы не сталі!

— «Святая да музыкі любоў» вызначыла выбар. У Віпні мне прапанавалі кіраваць царкоўным хорам, і я з радасцю згадзіўся. Якраз у гэты час у літоўскую сталіцу прыехаў хор Свешнікава. Паслухаўшы нас, змешанаму хараму, але і спець духоўную музыку па ўскладнёнай праграме.

Мы таксама выконвалі творы польскіх кампазітараў-авангардыстаў — Пендзярзэцкага і Кашэўскага і ў першы ж дзень заваявалі «золата». І другі дзень стаў «залатым». Змешаны хор узяў «золата» і кубак. І дзень трэці, як у казцы, прынёс цудоўны «залаты» дыплом нашаму мужчынскаму хару. Ну а ў фінале, калі барачка ішла ўжо за «Оскар», наш хор выканаў складаную канцэртную кампазіцыю Птава «Днес Хрыстос прыдзе на Юрдан крестіцца».

Славяне заўсёды славіліся басамі, і, калі мае хлопцы ўзялі да-мажорны акорд, зала заціхла, а затым узрувалася авацыяй. Нават журы і тое не змагло застацца раўнадушным.

— Віктар Уладзіміравіч, я нядаўна была на канцэрце вашага хору ў Мінскай філармоніі. Спачатку ў зале было шумна, сабраліся ў асноўным дзівачы і юнакі. І раптам устаў нейкі хлопчык і крыкнуў: «Цішы вы! Бог спявае!» Людзі засмяліся,

ўдзельнічалі і перамагалі ў конкурсах і фестывалях у Мадэра, Італіі, Польшчы. А тут новы міжнародны конкурс харавых калектываў у нямецкім горадзе Дармштаце. Упершыню ён праводзіўся гадоў пяць назад. Мы тады не ўдзельнічалі. Хор з Санкт-Пецярбурга атрымаў «Оскар» — за выкананне твораў польскага аўтара-авангардыста Пендзярзэцкага. Няўжымы мы горшыя за іх! Паспрабуем... Выслалі аўдыёкасету ў горад Дармштат і атрымалі запрашэнне не толькі выступіць мужчынскаму і змешанаму хараму, але і спець духоўную музыку па ўскладнёнай праграме.

— І ўсё ж такі медыкам вы не сталі!

— «Святая да музыкі любоў» вызначыла выбар. У Віпні мне прапанавалі кіраваць царкоўным хорам, і я з радасцю згадзіўся. Якраз у гэты час у літоўскую сталіцу прыехаў хор Свешнікава. Паслухаўшы нас, змешанаму хараму, але і спець духоўную музыку па ўскладнёнай праграме.

Мы таксама выконвалі творы польскіх кампазітараў-авангардыстаў — Пендзярзэцкага і Кашэўскага і ў першы ж дзень заваявалі «золата». І другі дзень стаў «залатым». Змешаны хор узяў «золата» і кубак. І дзень трэці, як у казцы, прынёс цудоўны «залаты» дыплом нашаму мужчынскаму хару. Ну а ў фінале, калі барачка ішла ўжо за «Оскар», наш хор выканаў складаную канцэртную кампазіцыю Птава «Днес Хрыстос прыдзе на Юрдан крестіцца».

Славяне заўсёды славіліся басамі, і, калі мае хлопцы ўзялі да-мажорны акорд, зала заціхла, а затым узрувалася авацыяй. Нават журы і тое не змагло застацца раўнадушным.

— Віктар Уладзіміравіч, я нядаўна была на канцэрце вашага хору ў Мінскай філармоніі. Спачатку ў зале было шумна, сабраліся ў асноўным дзівачы і юнакі. І раптам устаў нейкі хлопчык і крыкнуў: «Цішы вы! Бог спявае!» Людзі засмяліся,

але тут жа сціклі. Упэўнена: у глыбні душы яны былі ўдзячны дзіцяці, якое так дакладна прыкмеціла талент і шчырасць праслаўнага хору.

— Дзякуй. Я цапкам з вамі згодны: каб спяваць духоўную музыку, адной тэхнікі выканання мала. Мы, славяне, спяваем творы і Шуберта, і Брамса, і Шугца значна лепш за немцаў. Але ніхто іншы не выканае творы Рахманінава, Чайкоўскага так, як мы. Для гэтага патрэбна яшчэ багата славянская душа, якая ўсё адчувае і кожнаму гледчаю сабе аддае.

— Мне вядома, што нядаўна вас адзначылі за ўклад у адраджэнне духоўнасці Беларускага народа. Маеце вы, майстра, і тры духоўныя ордэны — Марыі Магдаліны, князя Уладзіміра і Маскоўскага князя Даніла. А якую ўзнагароду самі лічыце галоўнай?

— Вышэйшай узнагароды, чым таленавітыя вучні, для мяне няма. Каля 700 маіх выпускнікоў працуюць у кожным

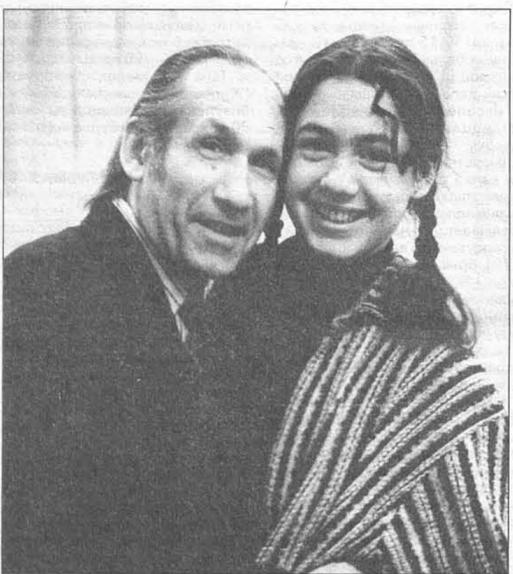

Музычны «Оскар».

горадзе, у кожнай вобласці Беларусі. Кіруючы прафесійнымі, царкоўнымі харамі, выкладаючы музыку і спеы ў школах. Яны — мой гонар, мая надзея, маё шчасце.

Гутарку вяла Таццяна ХРАПІНА.

ВІШУЕМ!

Споўнілася 60 гадоў Беларускаму кампазітару, заслужанаму дзеячу мастацтваў Беларусі, народнаму артысту Беларусі Эдуарду Ханку.

На Здымку: Эдуард ХАНК з дачкой Святланай. Фота БелТА.

ПОСТАЦІ СЛАВУТЫХ ПРОДКАЎ

Мікалай БАНДАРЭНКА.

Б. Дыбоўскі карыстаўся любоў магчымасцю, каб папоўніць свае веды аб прыродзе Сібіры і Далёкага Усходу. Ён з радасцю прыняў запрашэнне працаваць урачом дзяржаўнай камісіі генерала І. Скалкова, які летам 1869 года аб'яздаў Прыамур'е і Прымор'е. З камісіяй Скалкова Б. Дыбоўскі ўпершыню зрабіў падарожжа па Амуры і Усурыйскім краі, пабываў ва Уладзівастоку. Частку гэтага шляху прайшоў са славытым географам М. Прыжаўскім.

Б. Дыбоўскі прагнуў пабываць у Тункійскай даліне, на возеры Касагол. Даламог у гэтай справе чыноўнік па асобых даручэннях Карл Нейман, які хадайнічаў перад губернатарам Усходняй Сібіры аб дазволе ўключыць Дыбоўскага, Гадлеўскага, Чаканоўскага і Вронскага ў склад экспедыцыі ў Тункійскі край.

Пазней Дыбоўскі неаднаразова быў разам са сваімі сябрамі ў Прыамурскім краі і на ўзбярэжжы Японскага мора, вызучаючы там раслінны і жывёльны свет. У гэты час ён зблізіўся з такімі буйнымі даследчыкамі Сібіры, як географ І. Чэрскі і геолог А. Чаканоўскі. Б. Дыбоў-

скі, В. Гадлеўскі і М. Янкоўскі атрымалі магчымасцю наведваць даліну Амура і Усурыйскі край. У Старым Курухтайту яны змайстравалі лодку, якую назвалі «Надзеля», і 9 жніўня 1873 года, праведзеныя мясцовымі казакімі, рушылі ў плаванне. Праз шэсць тыдняў, пераадолеўшы неймаверныя цяжкасці, падарожнікі дасягнулі Благавешчанска. Тут яны атрымалі бясплатныя білеты на параход, які плыў у Хабараўск. Адтуль Б. Дыбоўскі са сваімі сябрамі выехаў у станіцу Казакевічаву, якая паслужыла ім базай для экспедыцыі па Усуры на канец 1873 і першую палову 1874 гадоў. Даследчыкі сабралі вялікую калекцыю чучал птушак і звар'юў. У жніўні 1874 года Б. Дыбоўскі і В. Гадлеўскі адправіліся ва Уладзівасток. Нагледзшы на праддзісанне іркуцкага генерал-губернатара аб аказанні ім дапамогі, камандуючы Ціхаанскім флотам адмірал Афанасьеў не даў судна Дыбоўскаму для плавання па Японскім моры. Аднак гэты не перашкодыла яму прадоўжыць даследаванні на востраве Аскольд і на беразе вострава Стралак палізу Уладзівастока. Б. Дыбоўскі склаў карту мясцовасці, адкрыў тут больш як сорак марскіх жывёлін — губак, малюскаў, ракападобных. Вярнуўшыся ў Култук зімой 1875—1876 года, Бенядыкт Іванавіч аднавіў свае байкальскія даследаванні.

Заканчэнне. Пачатак № 17.

Каб не залежаць ад надвор'я ў час работ, даследчыкі пабудавалі лёгкую перасоўную лямцавую юрту, набылі чыгуначную печку, устанавілі іх на сані і такім чынам маглі з лёгкасцю пераездзіць па месца на месца, ад адной палонкі да другой і нават жыць,

прынеслі Б. Дыбоўскаму шырокую вядомасць у Расіі і за мяжой. Акадэмія навук і Рускае географічнае таварыства хадайнічалі перад царскім урадам аб яго вызваленні зсылкі. У 1876 годзе Б. Дыбоўскаму было дазволена вярнуцца на радзіму. Але пражыў тут

прадзедным членам і ўзнагародзіла залатым медалём. Для новай працы вучонаму выдзелілі тысячы рублёў, забяспечылі неабходнымі прыборамі і кнігамі.

У 1878 годзе Дыбоўскі быў прыняты на пасаду ўрача Пётрапаўлаўскай акругі і ў пачатку 1879 года выехаў на Камчатку. Праца на поўначы Далёкага Усходу была ў тым годзе звязана з вялікімі цяжкасцямі і нягодамі, таму месцы лекарваў заставаліся вакантнымі. Так, пасада акруговага ўрача ў Ахоцкай акрузе пуставала 8 гадоў, а ў Гжыгінскай яшчэ больш. Вучоны пражыў на Камчатцы пяць гадоў. Належка яму былава раз'язджаць на востраве па бездарожжы. Аб тым пары сваёй жыцця Дыбоўскі ўспамінаў у аўтабіяграфіі: «Мы пяць разоў аб'ехалі увесь паўвострав з медыцынскай мэтай, а таксама з мэтай збірання заалагічных калекцый (прычым, чатыры разы на сабаках, а адзін раз летам Тарту Дыбоўскі едзе ў сталіцу Расіі. Вучоны свет Пецярбурга з радасцю прымае даследчыка Байкала. Гасцінныя сустралі ў Акадэміі навук і географічным таварыстве, якое вярнула яго

ён нядоўга. Пабываў у Адамарыне, наведваў у Варшаве свайго былога настаўніка У. Тацэноўскага, наладзіў кантакт з пецярбургскімі вучонымі. Яму прапанавалі кафедру ў Томскім універсітэце, працу ў еўрапейскіх заалагічных музеях. Аднак Дыбоўскі цвёрда вырашыў прадоўжыць работу на даследаванні Сібіры і Далёкага Усходу. Вярнуўшыся з высылкі, пачаў рыхтавацца да экспедыцыі на Камчатку, якую вывёў з месца сваёй працы. На радзіку з сумам расставаліся з ім сябры. Многія з іх лічылі, што бацька вучонага апошні раз, таліка рызыкоўным здавалася ім яго новае падарожжа. Праз Тарту Дыбоўскі едзе ў сталіцу Расіі. Вучоны свет Пецярбурга з радасцю прымае даследчыка Байкала. Гасцінныя сустралі ў Акадэміі навук і географічным таварыстве, якое вярнула яго

назаванні даследаванні фауны, флоры, географіі Усходняй Сібіры і Далёкага Усходу і асабліва возера Байкал

Камандорскіх астравоў. Для паліпшэння эканамічнага становішча насельніцтва Б. Дыбоўскі распрацаваў рэкамэндацыі па земляробству і жывёлагадоўлі на паўвостраве, арганізаваў сабальныя запаведнікі ў раёне Кранакі і Асачы, перасяленне на Камандорскія астравы паўночных аленяў — апацыі ў правозі і кармленне ў дарозе. Алеуты склалі легенду пра «добрага белага Бога», які прыслаў ім аленяў, і падарыў яму шкілет вымерлай ў XVIII стагоддзі жывёліны — марской каровы.

Пасля півгадовай службы на паўвостраве Б. Дыбоўскі падаў прапанаванне на імя цара аб дазволе паехаць у водлуск у Пецярбург. Аднак вучонаму адмовілі, забараніўшы знаходзіцца ў сталіцы, а таксама ў сталічных і заходніх губернях.

Дыбоўскі вывучаў прычыны

Дыбоўскі вывучаў прычыны

Дыбоўскі прыняў запрашэнне ўзнач

ЗВАРОТНАЯ СУВЯЗЬ

РАСІЯ

Віншую «Голас Радзімы» з 45-годдзем. Добрая яна газета ці кепская, але многія гады была амаль адзінай ніткай рэгулярнай сувязі з Беларуссю, асабліва цяпер, калі прыязджаем у Беларусь раз у чатыры гады. Вялікая мая падзяка таму, хто дасылае мне яе. Я, у сваю чаргу, пастараюся дасылаць матэрыялы, можа што і прыдасца для друку («Беларусы ў Сібіры» — тут жывуць нашчадкі Ягайлы, Радзівілаў, Сапегаў, Лышчынскага; «Ave Maria» — аб дзвюх Марыях, беларусцы і сібірскай абарыгенцы, чукчы, якія горача любілі Беларусь; «Як я шукаў свой 500-гадовы радавод» і іншыя). Але, каб газета была вельмі цікавай, вядома, трэба гапоўнае — каб яна змагалася, як магла, за незалежнасць і адраджэнне. Культурна-этнографічны напрамак — недастатковы.

Недзе ў 1998 годзе я прыслаў у «Голас Радзімы» артыкул «Каго лічыць вялікім беларусам?», у якім крытыкаваў узвядзенне ў «вялікія беларусы» («Голас Радзімы», № 12, 1998 год) людзей, якія выступілі ў свой час супраць карыстання беларускай мовай у Беларусі.

Хачу выказаць смутак і спачуванне прыхільнікам Беларусі з прычыны смерці М. Ермаловіча. Я быў знаёмы з ім асабіста, маю ягоныя лісты і ягоны асобнік «Старажытнай Беларусі» (з часопісаў) з прэзентацыйным надпісам. Мікола Іванавіч і ёсць вялікі беларус, да помніка якому рана ці позна мы прыйдзем пакланіцца.

Дамовіўся, што ў Сібірскім гуманітарным інстытуце ў новым курсе «Славяназнаўства» буду чытаць раздзел «Беларусазнаўства». Стараюся атрымаць згоду, каб на Новасібірскім TV аднавіць беларускі канал, які ціха сканаў пад кіраўніцтвам і манополіяй таварыства «Беларусы Сібіры», і на ім рабіць рэгулярныя агляды «Голасу Радзімы» (у тым ліку).

Ці не збіраецца рэдакцыя «Голасу Радзімы» адкрыць сваю старонку ў Інтэрнэце?

З найлепшымі пажаданнямі

Альберт МІТЭР.

г. Новасібірск.

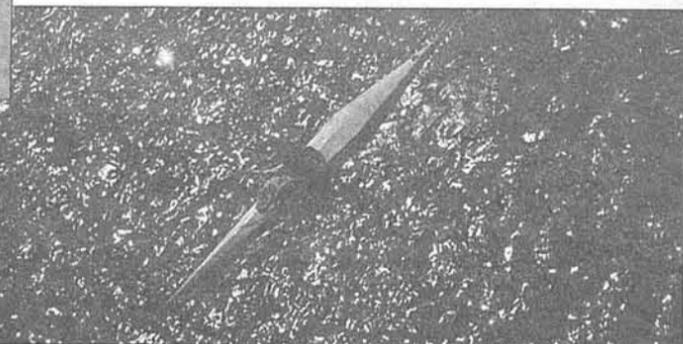
РАДАВОД

ПІНСКІЯ ўРАЖАННІ ДАНИЭЛЯ ПОЛАКА

У старажытным Пінску, які знаходзіцца на паўднёвым захадзе Беларусі, адбыўся канцэрт вядомага амерыканскага піяніста Даніэля Полака, прысвечаны памяці яго бацькі. Па сло-

вах спадара Полака, ён усё сваё жыццё марыў пабыць на радзіме бацькі, які нарадзіўся ў Пінску сто гадоў таму, а ў

1921 годзе пераехаў у ЗША.

Яшчэ ў 1958 годзе Даніэль Полак стаў лаўрэатам Міжнароднага конкурсу піяністаў імя Чайкоўскага, а ўсяго прыязджаў у былы Савецкі Саюз і Беларусь 15 разоў. І толькі на гэты раз ён упершыню атрымаў магчымасць наведаць Пінск, за што шчыра падзякаваў тым, хто дапамог здзейсніць яго мару.

Канцэрт у Пінску, білетаў на які было не дастаць ужо за месяц, — падарунак піяніста землякам свайго бацькі. Гэтая падзея адбылася ў касцёле Св. Карала Барамея, пабудаван-

ым у XVIII стагоддзі. Зараз у гэтым будынку размешчана гарадская канцэртная зала.

На Беларусі не так шмат гарадоў, дзе захавалася такая колькасць помнікаў гісторыі і культуры, як у Пінску. Паводле звестак мясцовых краязнаўцаў, гораду больш за 1000 гадоў, хаця афіцыйнай датай яго заснавання лічыцца 1097-мы.

Альберт ЦЭХАНОВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: Даніэль ПОЛАК; від на французсканскі кляштар; рака Піна; Езуіцкі калегіум.

Фота аўтара.

ЗАМЕЖКА

● **Ларыса ЯЗЫКОВІЧ**, кандыдат гістарычных навук.

ПРЫЧЫНАЙ іх была перш за ўсё праводзімая каталіцкім касцёлам акцыя рэвіндыкацыі праваслаўных святынь, з якіх большасць раней належала уніятам, а потым царскімі ўладамі была перададзена праваслаўным. Пэўная частка ліквідаваных цэркваў раней не належала ні католікам, ні уніятам. Толькі ў першыя гады пасля атрымання Польшчай незалежнасці было рэвіндыкавана каля 500 праваслаўных цэркваў. Польшка дзяржаўныя ўлады выкарыстоўвалі рэвіндыкацыю як спосаб паскарэння паланізацыі «крэсаў усходніх». Пасля другой сусветнай вайны новыя польскія ўлады таксама імкнуліся падпарадкаваць сабе праваслаўную царкву. У 1948 годзе Руская праваслаўная царква дала згоду на аўтакефалію Польскай праваслаўнай царквы (перадаваенную аўтакефалію лічылі неспраўднай, бо яна не была зацверджана ў Маскве). У сярэдзіне 1990-х праваслаўная царква ў Польшчы налічвала, па розных звестках, ад 600 тысяч да 1 мільёна веруючых, з якіх каля 250 тысяч жылі ў Беластоцкім ваяводстве. У Польшчы існуе 6 праваслаўных епархій, каля 410 цэркваў і 3 манастыры. Частка беларусаў вызнавала рымска-каталіцкую рэлігію. Актыўная частка гэтай супольнасці на чале з беларускімі ксяндзамі дзейнічала ў структурах беларускай хрысціянскай дэмакратыі.

Аўтары даследавання лічаць, што ў міжваенны перыяд значная

колькасць беларусаў ваража ставілася да польскай дзяржавы. На гэта было шмат прычын. Супраціўленне беларусаў выклікаў лозунг аб наяўнасці лішку вольнай зямлі на ўсходніх тэрыторыях Польшчы, а таксама правядзенне ў жыццё ў пачатку 1920-х гадоў палітыкі насаджэння асадніцтва. Пры гэтым асаднікі займалі самыя важныя пасады ў органах самакіравання і мясцовай адміністрацыі. Польшка дзяржаўныя ўлады ў міжваенны перыяд кіраваліся ў сваёй дзейнасці канцэпцыяй асіміляцыі нацыянальных меншасцей. Былі зроблены спробы схіліць на свой бок беларускіх дзеячаў і

нямецка-фашысцкіх захопнікаў летам 1944 года пры ўсталяванні новай польскай дзяржаўнай улады беларусы дапамагалі стварэнню яе мясцовых структур. Спачатку польскія ўлады станюча ставіліся да нацыянальных патрэб беларусаў. Яны дзаволілі навучанне на беларускай мове і культурную дзейнасць. Не было прымусу пры правядзенні акцыі абмену насельніцтвам з БССР. Рэпатрыяцыю выкарыстала параўнальна невялікая група беларусаў, галоўным чынам з рэгіёнаў, дзе яны складалі меншасць ці падваргаліся рэпрэсіям з боку польскага антыкамуністычнага падполля. Аў-

школьных, асветных і культурных устаноў ліквідавалі. Найхутчэй працэс паланізацыі закранаў беларусаў, што пакінулі вёску і пераехалі ў гарады. Стала распаўсюджанай з'явай укрывіццё беларусамі свайго нацыянальнага паходжання.

Змены 1980-х гадоў выклікалі ажыўленне беларускага нацыянальнага руху. Аднавіліся незалежны выдавецтвы, якія прапагандавалі беларускамоўную літаратуру, пачало развіццё на якасна новым узроўні арганізацыйнае і культурнае жыццё. Пазней для аховы сваіх інтарэсаў беларуская нацыянальная меншасць стварыла палітычную

ва «Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека», «Міжнародным пакце аб грамадзянскіх і палітычных правах», «Дэкларацыі правоў асоб, якія належаць да нацыянальных, этнічных, рэлігійных і моўных меншасцей». Акрамя таго, шмат увагі данай праблеме прысвячае Савет Еўропы і Канферэнцыя па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе. Польшча падпісала 13 двухбаковых дагавораў, якія мелі дачыненне да спраў нацыянальнасцей, у тым ліку з усімі суседнімі дзяржавамі.

УВОГУЛЕ даследаванне Г. Халупчака і Т. Браварэка ўключае ў сябе вельмі шырокі дыяпазон пытанняў — гістарычных, статыстычных, сацыялагічных, гаспадарчых і палітычных. Аўтары, маючы на ўвазе складанасць і спрэчнасць некаторых вылучаных пытанняў, імкнуліся захаваць асцярожнасць пры фармуляванні вывадаў. Тым больш, што толькі частка прадстаўленых у кнізе праблем абпіраецца на іх асабістыя фундаментальныя даследаванні, у большасці ж яны грунтуюцца на друкаваных матэрыялах публіцыстычнага характару. У выпадках найбольш складаных пытанняў аўтары імкнуліся прадставіць іншыя пункты гледжання ці падкрэсліць розніцу існуючых поглядаў. Аўтары маюць намер дапоўніць публікацыю асобна выдадзенай бібліяграфіяй друкаваных крыніц, якія тычацца праблематыкі нацыянальных меншасцей у Польшчы за 1990—1996 год, а таксама выданнем адпаведных найважнейшых дакументаў. Асабістую падзяку даследчыкі выказваюць прафесару Е. Тамашэўскаму за дапамогу ў працы над выданнем.

БЕЛАРУСКАЯ МЕНШАСЦЬ У ПОЛЬШЧЫ

стварыць сярод беларусаў паланіфіцкі рух. Прыход Чырвонай Арміі ў Заходнюю Беларусь 17 верасня 1939 года частка беларусаў сустрэла з энтузіязмам, асабліва там, дзе быў моцны камуністычны ўплыў ці найбольш адмоўна праявіла сябе польская адміністрацыя.

Пасля далучэння да БССР на землях Заходняй Беларусі развіваліся беларуская асвета і культура, беларуская мова стала дзяржаўнай. Важным было, што за сялянамі прызнавалася права ўласнасці на зямлю, канфіскаваную ў буйных землеўладальнікаў. Аднак на адносіны да савецкай улады адмоўна паўплывалі дэпартацыі ў глыб СССР палякаў, заможных беларускіх сялян і беларускіх грамадска-палітычных дзеячаў у 1939—1941 гадах, а таксама распачатая на гэтай тэрыторыі вясной 1940-га калектывізацыя. Пасля вызвалення ад

тары даследавання падкрэсліваюць, што к канцу 1940-х гадоў становішча беларусаў у Польшчы значна пагоршылася, кульмінацыяй чаго была амаль поўная ліквідацыя беларускай асветы і значнае абмежаванне нацыянальнай культурнай дзейнасці. Але ў 1950-я гады было адноўлена беларускае школьніцтва, потым на хвалі палітычных перамен 1956 года польскія ўлады дзаволілі стварыць Беларускае грамадска-культурнае таварыства і выданне беларускага штотыднёвіка «Ніва». Развівалася беларускае культурнае жыццё. Аднак у наступнае дзесяцігоддзе, калі пачаў праводзіцца ў жыццё тэзіс аб маналітным сацыялістычным грамадстве ў Польшчы, большасць беларускіх

партыю — Беларускае дэмакратычнае аб'яднанне, іншыя арганізацыі, у якіх да польскіх дзяржаўных улад быў шэраг патрабаванняў культурна-асветнага і гаспадарчага характару. Беларуска нацыянальная меншасць пачала выкарыстоўваць існуючыя ў Польшчы прававыя магчымасці, каб правесці сваіх прадстаўнікоў (іншым часам групуючыся з польскімі суполкамі) у органы мясцовага кіравання.

Асобы раздзел даследавання прысвечаны пытанням прававога статусу нацыянальных меншасцей у Польшчы, які вынікае як з актаў міжнароднага, так і ўнутрыдзяржаўнага права. У рамках Арганізацыі Аб'яднаных Нацый гэта пытанне закранаецца

АНОНС

БЕЛАРУСЬКІ ПОГЛЯД

● Юры ВЕСЯЛКОЎСкі (Англія).

Нельга сказаць, каб нямецкі народ прагнуў вайны, ён перажываў цяжкі час дэпрэсіі і хацеў мець такі ўрад, які вярнуў бы яму нацыянальную годнасць і стабільнасць. Таму народ паверыў Гітлеру і пайшоў за ім.

Сталін чытаў "Майн Камф" у перакладзе на рускую мову і, напэўна, разумее намеры Гітлера на ўсходзе Еўропы, аднак шукаў з ім паразумення.

Англія і Францыя бачылі, як Гітлер узбройваецца, але гэтаму не заміналі. Спыніць яго можна было толькі мілітарнай інтэрвенцыяй, але вынік яе быў няясны. Таму нічога не было зроблена, і Гітлер спакойна працягваў сваё ўзбраенне.

Ліга нацый аказалася мала аўтарытэтная, досыць бяздзейнай установай, у якой не было аднасці. У такім бязладдзі Гітлер заняў у 1936 годзе дэмілітарызаваную Рэйнскую правінцыю, у 1938 годзе заняў Аўстрыю, забраў ад чэхаў Судэты, ад Літвы — Клайпеду з правінцыяй.

Потым настала чарга Польшчы з вольным горадам Гданьскам (Данцыгам) і "польскім калідорам", што вёў да Балтыйскага мора.

Жадаючы пазбегнуць далейшай экспансіі немцаў, брытанскі ўрад прапанаваў, каб Вялікабрытанія, Францыя, Польшча і СССР выдалі супольную дэкларацыю абароны на выпадак пагрозы вайны адной з іх.

Савецкі ўрад падтрымаў такую прапанову, але не хацеў паказаць сябе яўным праціўнікам Гітлера. Польшча таксама не згадзілася на такі саюз, які дазваляў Чырвонай Арміі маршыраваць па яе тэрыторыі, бо ўсё яшчэ лічыла сябе вялікай дзяржавай.

Перагаворы ваенных мисій Англіі і Францыі ў Маскве 14-га жніўня 1939 года ў справе супольнай абароны не далі задавальняючага выніку. Вядома было, што 10-га сакавіка Сталін сказаў у сваёй прамове, што заходнім дзяржавам не ўдасца ўцягнуць СССР у вайну з Нямеччынай. Такое сцвярджэнне Сталіна прыйшлося даспадобы Гітлеру, і пяць дзён пазней немцы акупіравалі Чэхаславакію і ўстанавілі на яе тэрыторыі свой пратэктарат.

Якраз год раней, 26-га сакавіка 1938 года, слухна пісаў у сваім лісце прэм'ер-міністр Вялікабрытаніі Н. Чэмберлен: "Я павінен прызнацца ў сваім глыбокім недаверы да Расіі. Я не веру, што яна здольная да эфектыўнага супраціўлення, нават калі б гэтага хацела. Я не веру і яе матывам".

Падобнае пісаў амерыканскі амбасадар у Маскве Чыльстон 19-га красавіка 1939 года:

Працяг. Пачатак у № 18.

"Чырвоная Армія здольная да абароны граніц Савецкага Саюза, але не здольная весці вайну на варожай тэрыторыі... На Савецкі Саюз у еўрапейскай палітыцы нельга разлічвацца".

19-га жніўня 1939 года на тайным пасяджэнні Палітбюро было прынята рашэнне ажыццявіць раней выказаны план Сталіна "вызваліць" Еўропу. Гэта быў план, які меў уцягнуць Еўропу ў вайну і чакаць, пакуль праціўнікі зморзацца ў вайне. Тады Чырвоная Армія пачне сваё "вызваленне" народаў Заходняй Еўропы.

У панаціі бальшавікоў, вайна можа быць справядлівай і несправядлівай. Першая — гэта "вызваленне народаў ад рабства капіталізму", а другая — гэта "зняваленне народаў капіталізмам".

Аднак міністр замежных спраў СССР М. Літвінаў стаяў за "калектыўную бяспеку" супраць агрэсіі, што азначала саюз з дэмакратычнымі дзяржавамі — Англіяй і Францыяй. Але Сталіну, як дыкта-

нагоду вярнуць Расію ў межы 1914 года.

Падпісваючы гэты пакт, Гітлер і Сталін ашукаліся. Яны думалі, што пазбеглі вайны. Гітлер спадзяваўся, што справа з Польшчай за Данцыг яму ўдасца так, як з Чэхаславакіяй за Судэты і іншыя правінцыі, дзе пражывалі немцы. А Сталін быў задаволены, што пазбег вайны з Нямеччынай.

У жніўні 1939 года Сталін меў тры магчымасці (у еўрапейскім канфлікце): дамовіцца з Англіяй і Францыяй, дамовіцца з Нямеччынай або не дамаўляцца ні з кім, чакаць, адкладваць і застацца нейтральным у канфлікце. Аднак, як бачым, Сталін рашыў звязацца з Гітлерам, што азначала вайну.

Пакт Рыбентропа—Молатава меў часовае значэнне для Гітлера. Яму ўдалося ізаляваць СССР ад саюза з Англіяй, Францыяй і Польшчай на выпадак вайны з апошняй. Гітлер меў на мэце не толькі Данцыг і "калідор", а значна большае — славянскую прастору на ўсходзе аж да Урала.

Усё ж можна сказаць смела:

граніцу далей ад Ленінграда, за што абяцаў узамен тэрыторыю ў іншым месцы. На гэта фіны згадзіліся, аднак адмовіліся ад прысутнасці савецкай марской базы на сваёй тэрыторыі. У адказ савецкі ўрад скасаваў свой ранейшы дагавор з Фінляндіяй аб ненападзенні і 30-га лістапада 1939 года распачаў з ёю вайну. 26 савецкіх дывізій, 465 000 байцоў, рушылі супраць 9-ці фінскіх дывізій — 130 000 жаўнераў, тысяча савецкіх самалётаў супраць 150 фінскіх старых самалётаў. Аднак фіны біліся мужна, што выклікала сімпатыю і спачуванне ў шмат якіх краінах свету. Ім аказвалася дапамога зброй і добраахотнікамі.

Сапраўднай мэтай Крамля з'яўлялася ўсталяванне ў Фінляндыі камуністычнага ўрада, які быў ужо падрыхтаваны. Але супраціўленне фінаў на фронце аказалася такім стойкім, што савецкі ўрад пачаў сакрэтныя перагаворы з урадам Фінляндыі ў Швецыі, дзе ішла размова толькі пра граніцу паміж дзвюма дзяржавамі.

ДЫКТАТАРЫ XX СТАГОДДЗЯ

тару, дэмакратычныя прынцыпы не пасавалі. Ён палічыў больш карысным звязца з дужай і дыктатарскай Нямеччынай. І, каб не злаваць немцаў, не мець перашкодаў у перагаворах з Гітлерам, 3-га траўня 1939 года М. Літвінава, які быў яўрэм, змяніў В. Молатаў. Такая змена азначала намер супрацоўніцтва двух дыктатараў.

22-га чэрвеня Молатаў звярнуўся да нямецкага амбасадара ў Маскве Шуленбурга, каб нармалізаваць палітычныя адносіны. Прапанова была прынята ахвотна. Перагаворы пачаліся неадкладна, адбыўся абмен лістамі паміж Гітлерам і Сталіным, што прывяло да падпісання 23-га жніўня 1939 года так званнага пакта Рыбентропа—Молатава, дзе гаварылася аб узаемнай дапамозе і ненападзенні "друг на друга" і падзеле "сфер уплыву". Калі немцы пакідалі залу, Сталін сказаў Рыбентропу, што савецкі ўрад прымае пакт вельмі сур'ёзна і ён (Сталін) дае слова гонару: Савецкі Саюз не здрадзіць партнёру.

Такім чынам было замацавана сяброўства Сталіна з Гітлерам, а не з заходнімі дэмакратычнымі дзяржавамі, якія стаялі за захаванне міру ў Еўропе, што нічога не давала Маскве. Цяпер Сталін меў

каб не было гэтага пакта, не было біі сусветнай вайны, яе можна было б пазбегнуць мірнымі перагаворамі. Не што іншае, а пакт Рыбентропа—Молатава даў пачатак другой сусветнай вайне.

Нельга сказаць, каб дзень 1-га верасня 1939 года прынес радасць нямецкаму народу, які пачуў вестку пра вайну. Гэтай раніцай, калі Гітлер ехаў у рэйхстаг, не відаць было на вуліцах людзей, якія б яго віталі, не было ранейшага энтузіязму. Яшчэ больш змрочнай стала вестка, што 3-га верасня Англія і Францыя аб'явілі вайну Нямеччыне.

Польшча капітулявала за месяц, але, не чакаючы капітуляцыі Варшавы, 25 верасня ў Берасці адбыўся парад нямецкага і савецкага войскаў у гонар супольнай перамогі над ворагам. Між тым аб гэтым парадзе нічога не было сказана ў савецкай прэсе, яго быццам не было.

Па жаданню Сталіна Рыбентроп зноў прыехаў у Маскву, дзе 28 верасня быў заключаны тайны дагавор, які дазваляў Савецкаму Саюзу акупіраваць Балтыйскія дзяржавы ўключна з Фінляндіяй, якая мела ўвайсці ў зону савецкай уплываў. Савецкі Саюз запатрабаваў ад фінаў перанесці

Зімяна вайна каштавала Чырвонай Арміі 200 000 забітых, у той час як фіны страцілі 23 000. Мір быў заключаны 12-га сакавіка 1940 года. Хоць частка Карэліі адышла да СССР, вайна Савецкага Саюза з Фінляндіяй паказала слабасць Чырвонай Арміі. Камісарам абароны замест Варашылава быў пастаўлены Цімашэнка. Не абыйшлося і без новай чысткі ў армейскіх радах.

Цікава, што ніхто ў Лізе нацый не падняў пытання аб пачатку польска-нямечкай вайны ў верасні 1939 года. Але ў снежні таго ж года Ліга нацый пазбавіла Савецкі Саюз членства за напад на Фінляндыю. А прэзідэнт ЗША Ф. Рузвельт пра вайну Савецкага Саюза з Фінляндіяй сказаў перад кангрэсам амерыканскай моладзі ў лютым 1940 года: "Савецкі Саюз, як усведмяляе ўсякі, у каго хапае мужнасці паглядзець у твар фактам, кіруюцца дактрынай настолькі абсалютнай, што падобную цяжка знайсці ў свеце. Ён уступіў у саюз з другой дыктатурай і ўварваўся на тэрыторыю суседа, настолькі малага, што той не мог уявіць ніякай пагрозы, не мог нанесці ніякай шкоды Савецкаму Саюзу і жадаў аднаго — жыць у міры як дэмакратычная краіна".

ЛІТАРАТУРНАЯ СКАРБОНКА

ДОКТАР КАРАНЕВІЧ толькі што вярнуўся дадому. Распранушыся і павесіўшы на вяшак паліто і капялюш, падыйшоў да пісьмовага стала і зморана апусціўся ў мяккае крэсла. Яму хацелася крыху адпачыць пасля турботных гадзінаў у балніцы. Абалёршыся аб сьпінку крэсла, хацеў палажыць рукі на падлокатнікі і толькі тады заўважыў, што ён трымае яшчэ ў руках прыгожы бамбукавы кіек. Твар доктара асьвятліўся ўсьмешкаю стомленасці і адначасна задаволенасці.

Ужо больш дзесяці гадоў гэты кіек зьяўляецца неразлучным сябрам і спадарожнікам доктара. Больш дзесяці гадоў таму, калі Караневіч дваццаціпяцігадовым студэнтам мэдыцыны здаў экзамен і атрымаў доктарскі дыплём, ад радасці ён быў на сёмым небі. Каб быць "арыгіналам", ён выпадкова купіў сабе гэты кіек і з таго часу ніколі і нідзе з ім не разлучаўся.

Усё жыхарства мястэчка Смалякі, дзе Караневіч працуе доктарам ад студэнцкае лаўкі, так прызвычалася да ягонага кіека, што анік не магло ўявіць сабе доктара бяз кіека і кіека бяз доктара. Нават з лёгкае рукі нейкага местачковага

жартаўніка смалякоўцы, убачыўшы доктара на вуліцы, гаварылі:

— Вунь ідзе кіек з доктарам.

Гэтыя ўспаміны мільгнанулі ў галаве доктара і выклікалі ўсьмешку самаздаволенасці. Ён палажыў кіек перад сабою, на падлокатнікі крэсла, прымружыў вочы і аддаўся бяздумнаму адпачынку.

ГАРШЧОК

ГУМАРЭСКА

Не пасьпеў яшчэ доктар адчуць як сьлед асалоды адпачынку, як на панадворку затарахцелі чыесьці калёсы.

— Ужо некага прынес нячысьцік! — незадаволена падумаў доктар.

У гэтую-ж хвіліну дзверы доктаравага габінэту адчыніліся, і Караневіч пачуў:

— Доктар, даражэнькі, ратуйце! Караневіч усхапіўся з крэсла. Інстынктыўна мацней сьціснуў у руках кіек і азірнуўся. Ля парогу стаяў, засопшыся, успацелы селя-

нін гадоў трыццаці пяці і нясьмела камячыў у руках шапку.

— Што сталася? — запытаўся доктар.

— Ой, паночку! — прастагнаў селянін. — Параска... жонка мая... памірае... Ратуйце!

— Ды што сталася?

Янка ЗОЛАК

— Параска мая... счарнела ўся... Хверчал кажэ... апарача трэба...

— Дзе-ж тая Параска?! — пачаў траціць цярыпывасць доктар.

— Тут... на падворку... на возе... — селянін адсапінуўся. — На воз палажыць суседзі памаглі... а з возу зняць ня дам рады...

— Што-ж з ёю?

— Жывот... хадзеце... хутчэй!..

Не распываючы болей, доктар сарваўся з месца і кінуўся з габінэту. Селянін ледзь пасьпяваў за ім падбегам.

На ганку селянін выперадзіў доктара, падбег да воза і сарваў посьцілку, якую была накрыта хворая.

Доктар зірнуў на воз і... Раскацісты, як грон, басавіты рогат страсянуў тоўстую фігуру доктара. Конь спуджана дрогнуў і натапырыў вушы.

— Го-го-го!.. Га-га-га!.. Га-га-га!.. Го-го-го!.. — грымеў доктар.

— Ой, Божухна мой!.. Канаю!.. — стагнала хворая: — Паночку... ратуй!..

— Го-го-го!.. Га-га-га!.. — грымеў у адказ ёй доктар. Твар ягоны зрабіўся чырвоным, як вараны рак. Здавалася, вась-вась з гэтага твару цурком пырыне кроў.

А селянін стаяў ля возу і зьбянтэжанымі, шырока расплюшчанымі вачыма пазіраў то на доктара, то на хворую жонку.

— Ой, паночку... сьмертухна мая прышла... — стагнала хворая што раз цішэй.

Раптам доктар адразу здушыў свой рогат, выцер з вачэй выціснутыя сьмехам сьлёзы ды яшчэ раз паглядзеў на воз.

Параска ляжала дагары, з пасіненым, перакрыўленым ад болю тварам. Сарочка яе была закасана па самыя пахі, а на голым

жываце важна ўзвышаўся вялікі, як гарбуз, закураны гліняны гаршчок.

Доктар размахнуўся сваім кійком і...

— П-пок! — Толькі чарапкі пасыпаліся ад гаршка.

— О... о-о... ооох! — раптоўны крык жаху, не пасьпеўшы сарвацца з вуснаў хворая, перайшоў у глыбокі ўздых палёгі.

Муж хворая на момант аслупянеў, а потым кінуўся зьбіраць чарапкі разьбітага гаршка. Хворая некалькі разоў глыбока ўздыхнула і села на возе, адкасала сарочку, закрываючы голае цела і сарамліва ўсьміхаючыся.

Убачыўшы, што жонка ўжо ачуняла, селянін радасна забегаву вакол воза і разгублена тлумачыў:

— А хверчал наш... цэлы хунт масла Парасцы на жывот вымазаў... Ніяк ня мог даць рады гаршку... Казаў, апарача трэба... рабіць у жываце дзірку... каб напусціць у гаршчок паветра... А тут... — Селянін схопіў доктара за руку, у якой быў кіек. — Дзякую панскаму кійку... Шчыра дзякую... Выратаваў Параску маю... 1947 год.

Захаваны правапіс арыгінала.

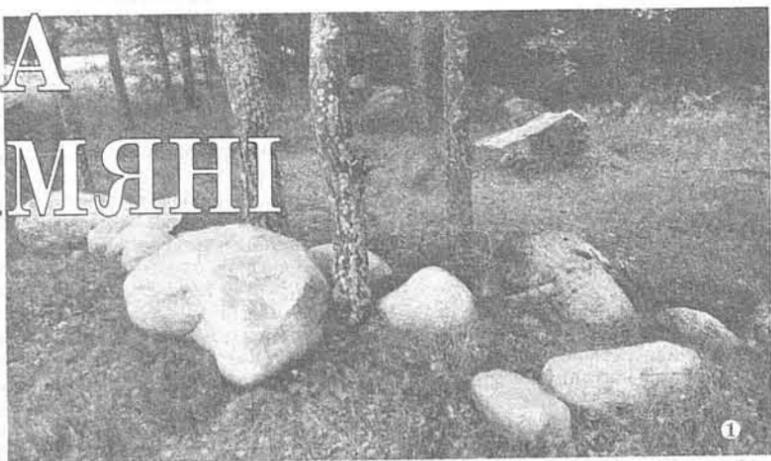
СВОЙ ПОГЛЯД

ЛЕГЕНДА ПРА КАМЯНІ

● Яўген КАЗЮЛЯ.

Гэта было так даўно, што камяні ўжо і не памятаюць, як магучы ледзавік прыцягнуў іх у гэты мясціны з далёкай поўначы. Раскідала іх па пагорках і лагчынах, па палях і лясах — ад дробных каменчыкаў да сапраўдных валатаў. І на доўгія тысячагоддзі застылі яны ў нерухомай пад зоркамі космасу маўклівымі назіральнікамі зямной гісторыі.

З цягам часу заўважылі камяні цікавасць да сябе людзей. З

асаблівай пашанай адносіліся да замшэлых валуноў, пра якія складалі легенды і паданні, надавалі ім імёны. Іх параўноўвалі з паганскімі багамі Велесам і Перуном, да іх ішлі, каб пазбавіцца ад хваробы і набыць сілу. А іншыя абыходзілі, бо нічога добрага не чакалі ад «Чортава каменя» ці «Чортава сляда». Не засталіся без увагі і меншыя камяні. Іх збіралі і будавалі непрыступныя вежы і сцены замкаў. Апрацаваныя адмысловымі майстрамі, яны станавіліся гарматнымі ядрамі і неслі смерць і разбурэнне.

Але людзі прыстасавалі камень і для іншага. Яны рабілі падмуркі да сваіх дамоў, і не было больш надзейных падмуркаў, чым складзеныя з камяняў. Парахнелі ўзведзеныя на іх сцены, а каменныя падмуркі заставаліся асновай для новых пабудов.

А найвялікшай павагай карысталіся камяні-жорны. Сваім абліччам яны нагадвалі сонца і справу рабілі добрую, сонечную. І, нават адпрацаваўшы свой век, жорны не пакідалі свайго гаспадара. Яны станавіліся прыступкамі да хаты ці проста ўпрыгожвалі падворак.

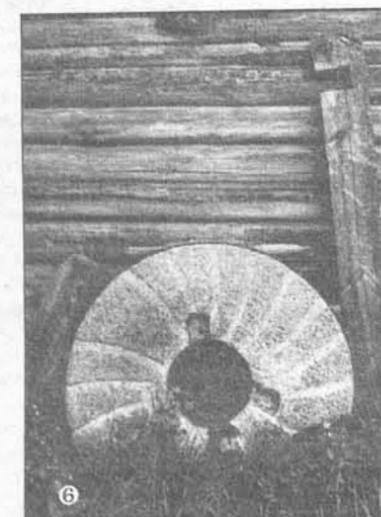
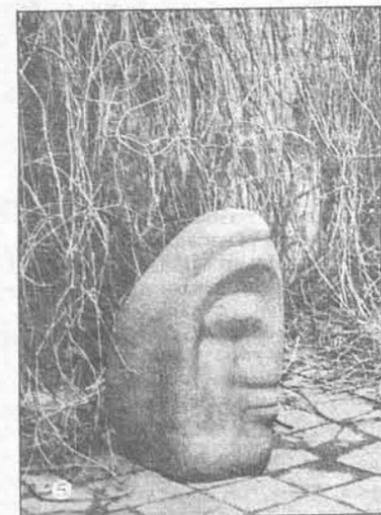
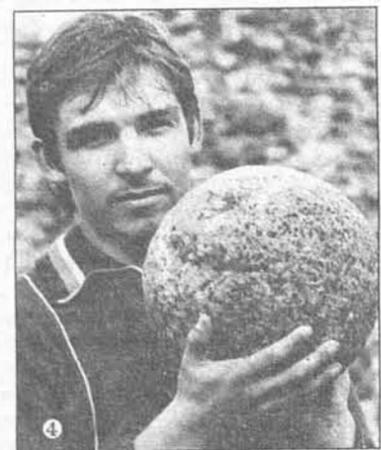
Людзі здаўна заўважылі прыгажосць камяняў. Майстэрскі апрацаваныя, яны станавіліся помнікамі і мастацкімі творами. Павагу да сябе камяні адчуваюць і сёння. Гэта і зразумела. Бо няма нічога больш трывалага і надзейнага, чым камень.

НА ЗДЫМКАХ: камяні ў лесе каля Старога Свержаня; мур старога замка ў Гродне; Мечыслаў БЭЙНАР — майстар па камені з гарадскога пасёлка Відзы; гарматнае ядро, зной-

дзенае на раскопках Крэўскага замка; скульптура з каменя ў студэнцкім гарадку Віленскага ўніверсітэта; жарон млына ў вёсцы Аляхновічы Дзятлаўскага раёна; камяні — помнікі загінуўшым у канцлагеры Трэблінка (Польшча).

Фота аўтара.

ФИЛАТЕЛИЯ

НАШ ЗЯМЛЯК ВУЧЫЎ ЛЯТАЦЬ САМАЛЁТЫ

Беларуская пошта ўвяла ў абарачэнне серыю з трох марак і блока, прысвечаных ураджэнцу Беларусі, сусветна вядомаму авіяканструктару, аднаму з піянераў рэактыўнай і звышгукавой авіяцыі, двойчы Герою Сацыялістычнай працы, доктару тэхнічных навук П. Сухому (1895—1975).

На трох асобных паштовых мініяцюрах і марках блока мастак Г. Долбик намалюваў бамбардзіроўшчык СУ-24, знішчальнік СУ-27 і штурмавік СУ-25. На купоне блока змешчаны партрэт П. Сухого на фоне стылізаванага чарцяжа рэактыўнага знішчальніка СУ-17 з геаметрыяй крыла, якая змяняецца.

Гэта ўжо другі выпуск беларускай пошты пра вядомага авіяканструктара. Першы адбыўся ў 1995 годзе (стагоддзе з дня нараджэння П. Сухого).

П. Сухі — наш зямляк: нарадзіўся ў горадзе Глыбокае Віцебскай вобласці. У сакавіку 1918 года прапаршчык П. Сухі вярнуўся з фронту і пачаў працаваць настаўнікам матэматыкі ў чыгуначным вучылішчы ў Лунінец. З-за наступлення польскіх войск пераехаў у Гомель, настаўнічаў у школе, дырэктарам якой быў яго бацька. У 1923 годзе ажаніўся з Соф'яй Цянчынскай, настаўніцай французскай мовы, з якой пазнаёміўся ў Лунінец.

ў 1919 годзе. З 1925 года — інжынер у канструктарскім бюро Тупалева, з 1939-га — галоўны канструктар, з 1956-га — генеральны канструктар даследчага канструктарскага бюро. Канструктар многіх перадаваных самалётаў, баявога СУ-2, эксперыментальнага гіпергукавога бамбардзіроўшчыка Т-100 і многіх іншых рэактыўных самалётаў.

Імя П. Сухого прысвоена Гомельскаму політэхнічнаму інстытуту. У 1975 годзе ў Гомелі быў пастаўлены бронзавы бюст канструктара, у адной са школ Глыбокага адкрыты музей Сухого.

Леў КОЛАСАЎ.

НА ЗДЫМКАХ: марка, выдана Белпоштай да 100-годдзя з дня нараджэння П. Сухого; паштовы блок з адлюстраваннімі самалётаў П. Сухого.

СМАЧНА ЕСЦІ

КАЎБАСА СЯЛЯНСКАЯ, СМАЖАНАЯ З КАПУСТАЙ

Мякаць свініны нарэзаць дробнымі кубікамі, дабавіць рублены часнок, кмен, соль і спецыі, усё старанна перамяшаць. Прамыць свіную кішку, напоўніць яе фаршам і па краях перавязаць. Прыгатаваную каўбасу адварыць, пасля чаго абсмажыць і падаць з тушанай капустай.

Свежую капусту, моркву, рэпчатую цыбулю нашаткаваць, абсмажыць, дабавіць тамат-пюрэ, воцат, перац, крыху булёну ці вады і тушыць. За 10 хвілін да гатоўнасці ў капусту пакласці лаўровы ліст, цукар, соль, падсмажаную і разведзеную булёнам муку.

900 грамаў свініны, 3 зубчыкі часнаку, 1 сталовая лыжка кмену, 25 сантыметраў свіной кішкі, спецыі, 50 грамаў сала, соль.

ШЧАЎЕВЫ БОРШЧ

У гарачы мясны булён кладуць нарэзаную кубікамі бульбу. Вараць да паўгатоўнасці. Затым дабаўляюць папярэдне вымытае і нарэзанае шчаўе і вараць да гатоўнасці. У боршч дабаўляюць зялёна і па смаку смятану.

ГУМАР

Вартаўнік злавіў хлопчыка, які краў яблык.

— Нягоднік! — крычыць вартаўнік. — Я цябе зараз навучу, як красці!

— Ну слава Богу, а то мяне ўжо трэці раз ловаць.

Аўтаінспектар паказаў жазлом матацыклісту, каб той спыніўся. Матацыкліст рэзка затармазіў, вылецеў з сядла і прызямліўся на жывот. Ускочыў і падбег да рэгуліроўшчыка:

— Што, я вельмі хутка ехаў?

— Не, — адказаў аўтаінспектар, — вы надта нізка ляцелі.

Стары фермер наведваў турму, дзе адбывалі пакаранне два яго сыны. Пасля ён зайшоў да наглядчыка.

— Прашу вас, паважаны, не магли б вы даць ім трохі лягчэйшую працу?

— Выбачайце, — усміхнуўся той, — яны і так цэлымі днямі адлежваюцца.

— Дык гэта ж днём, а ўночы, як расказваюць сыны, яны капаюць нейкі тунэль.

«Голас Радзімы»

Галоўны рэдактар
Наталля САЛУК

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма».

РЭДАКЦЫЯ.

Намеснік галоўнага рэдактара
Галіна УЛІЦЕНАК.
Адказны сакратар
Таццяна КУВАРЫНА.
Рэдактар аддзела — член рэдкалегіі
Яўген ЛЕЦКА.

Рэдактар аддзела
Алена СПАСЮК.
Аглядальнікі
Юрась ЛЯШКЕВІЧ,
Леанід МАРАКОЎ,
Таццяна ХРАПІНА.

Спецыяльны карэспандэнт
Нэлі ПРЫВАЛАВА.
Рэдактар-перакладчык
Святлана КАРПУЧОК.
Стыльрэдактар
Ірына КАЗЛОВА.
Тэхнічны рэдактар
Данута РАКАВЕЦ.

НАШ АДРАС: 220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: (+375-17) 213-31-97 (тэл.-факс), 213-32-80, 284-76-56, 213-37-82.

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голас Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.
Падпісны індэкс у Беларусі 63854.
Тыраж 1 828 экз.
Зак. 1190.
Падпісана да друку 8.5.2000 г. у 12.00.

Газета набрана, звярэстана і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку» (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77).